

Οδηγός Επιμέλειας/Διόρθωσης για Συγγραφικές Ομάδες / Επιμελητές (γ' έκδοση)

*Η γλώσσα είναι ωκεανός απέραντος
και κανένας δεν μπορεί να πλοηγηθεί με σιγουριά σε αχαρτογράφητα νερά.*

Ο «Οδηγός Επιμέλειας»¹ (γ' έκδοση) για τις Συγγραφικές Ομάδες και τους Επιμελητές/Διορθωτές (γλωσσικούς και γραφίστες) της Δράσης/του Έργου ΚΑΛΛΙΠΟΣ καθοδηγεί τα μέλη των Συγγραφικών Ομάδων σε **αμφιλεγόμενα γλωσσικά ζητήματα**, τα συνδράμει στην **προσεκτική επιλογή πρόσφορης** (γραμματικά, συντακτικά, σημασιολογικά κλπ.) **γλωσσικής χρήσης** και **υπαγορεύει ενιαία στάση** σε γλωσσικά προβλήματα, **ιδίως σε βιβλία από πολλούς συγγραφείς**. Εφόσον το Πρωτογενές Υλικό δημιουργείται από Συγγραφική Ομάδα, συστήνεται η επιμέλεια και του ύφους, ώστε να καταστεί ομοιογενές πριν την τελική παράδοση του κειμένου.

Συγκεκριμένα, επικεντρώνεται σε «καλές πρακτικές» για τα εξής: **ορθογραφία** (γενικά, το τελικό –ν, μεταγραφή κύριων ονομάτων ξένης προέλευσης, συντομογραφίες, αρκτικόλεξα, κεφαλαία-πεζά, μετρικό σύστημα, λίστες και απαρίθμηση), **στίξη** [τελεία, κόμμα, άνω τελεία, διπλή τελεία, παρένθεση, αγκύλες, εισαγωγικά, ενωτικό, παύλα μεσαίου μεγέθους, μεγάλη παύλα (διπλή ή μονή), αποσιωπητικά, κάθετος], **γραμματική** και **σύνταξη**. Επίσης, περιέχει τις προδιαγραφές της Δράσης/του Έργου ΚΑΛΛΙΠΟΣ σχετικά με τη **βιβλιογραφία** και τα **γλωσσάρια επιστημονικών όρων**.

Επισημαίνεται πως αποτελεί απλώς έναν χρηστικό Οδηγό και σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τη φιλολογική επιμέλεια από τους επαγγελματίες επιμελητές/διορθωτές κειμένων, η οποία κρίνεται απαραίτητη για τη διόρθωση σφαλμάτων περιεχομένου (**σημασιολογικών, νοηματικής αλληλουχίας, συνοχής και συνεκτικότητας, ακρίβειας στην έκφραση**) ή/και γλωσσικών αστοχιών (**λόγω απόκλισης από τους γραμματικοσυντακτικούς κανόνες**).

Σύνδεσμος Ελληνικών
Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών

Εθνικό Πρόγραμμα
Ανάπτυξης

Εθνικό Μετσόβιο
Πολυτεχνείο

¹ Έχει διαμορφωθεί με κείμενο αναφοράς το κείμενο της έντυπης έκδοσης (νέα βασική έκδοση, 10.6.24¹) του *Διοργανικού εγχειριδίου σύνταξης κειμένων* (<https://style-guide.europa.eu/el/content/-/isg/topic?identifier=10-house-rules-text-preparation>), το οποίο και έχει διασκευαστεί, για να ανταποκριθεί, όσο το δυνατόν πιο ικανοποιητικά, στις ανάγκες ενός χρηστικού βοηθήματος, τόσο για τα μέλη των Συγγραφικών Ομάδων, όσο και για τους Συντελεστές γλωσσικής και γραφιστικής επιμέλειας των συγγραμμάτων της Δράσης. Επίσης, έχουν συμπεριληφθεί και συστάσεις για αποφυγή επαναλαμβανόμενων λαθών που εντοπίζονται κατά τη διάρκεια της συγγραφής και της επιμέλειας από τα μέλη της Κεντρικής Ομάδας Υποστήριξης (ΚΟΥ) του ΚΑΛΛΙΠΟΥ.

Περιεχόμενα Οδηγού

Από τη σελίδα των Περιεχομένων μεταβαίνετε στο θέμα που αναζητάτε με υπερσύνδεσμο που σας μεταφέρει στο αντίστοιχο σημείο του Οδηγού.

1. Ορθογραφία	3
1.1 Γενικά.....	3
1.2 Το τελικό -ν.....	4
1.3 Μεταγραφή ξένων κύριων ονομάτων	4
1.4 Συντομογραφίες	4
1.5 Αρκτικόλεξα.....	5
1.6 Κεφαλαία-πεζά.....	5
1.7 Μετρικό σύστημα.....	7
1.8 Λίστες και απαρίθμηση.....	8
2. Στίξη	9
2.1 Τελεία.....	9
2.2 Κόμμα	9
2.2.1 Χρήση κόμματος μέσα στην πρόταση.....	9
2.2.2 Χρήση κόμματος μέσα στην περίοδο	10
3. Γραμματική	11
4. Σύνταξη	12
5. Βιβλιογραφία	15
6. Ορολογία στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες - Γλωσσάρια επιστημονικών όρων	17
7. Παράρτημα	17
7.1 Στίξη.....	17
7.1.1 Άνω τελεία.....	17
7.1.2 Διπλή τελεία.....	18
7.1.3 Παρένθεση	19
7.1.4 Αγκύλες.....	19
7.1.5 Εισαγωγικά	19
7.1.6 Ενωτικό. Παύλα μεσαίου μεγέθους.....	20
7.1.7 Αποσιωπητικά.....	22
7.1.8 Κάθετος.....	22

1. Ορθογραφία

1.1 Γενικά

Σε γενικές γραμμές συστήνεται η εφαρμογή των ορθογραφικών κανόνων της σχολικής Γραμματικής, καθώς και συμβατικών κανόνων ορθογραφίας του Διοργανικού εγχειριδίου (για τις περιπτώσεις εκείνες που δεν επιλύονται στη σχολική Γραμματική²).

Συγκεκριμένα, επιστάται η προσοχή στα εξής:

- Η **ορθογραφία** μέσα στο κείμενο να είναι **ενιαία**, δηλαδή μια λέξη να γράφεται παντού με τον ίδιο τρόπο.
- **Ορθογραφία ομόηχων λέξεων** (πχ. *παράλειψη=παράβλεψη*, αποκλεισμός, ενώ *παράληψη=παραλαβή* κλπ.), γιατί το σύστημα ορθογραφικού και γραμματικού ελέγχου δεν αναγνωρίζει τέτοιου είδους λάθη.
- **Ορθογραφία σύνθετων λέξεων το δεύτερο συνθετικό των οποίων αρχίζει από το γράμμα ρ**. Κριτήριο (για τη γραφή των λέξεων με ένα ή με δύο ρ) είναι η παλαιότητα ή μη καθιέρωση και όχι ο λόγιος ή μη χαρακτήρας του συνθέτου, οπότε **τα νεότερα σύνθετα**, «λόγια» ή μη, να γράφονται με ένα γράμμα ρ.
Πχ. παχύρρευστα, ομόρριζες, έρρινη, αντίρροπες, καταρρίπτω, απέρριπτα, συνέρραμα, μεταρρύθμιση, ταχύρρυθμα, αντιρρυσπαντική, ενώ αφισορύπανση, αντιρατσιστικός, λευκορωσία, ελληνορωμαϊκή, φιλορωσικός.
- **Ορθογραφία θηλυκών ουσιαστικών σε -ία/-εία**.
Γενικά, τα θηλυκά ουσιαστικά σε -ία προέρχονται κυρίως από ουσιαστικά ή από ρήματα σε -ώ, ενώ τα θηλυκά ουσιαστικά σε -εία προέρχονται κυρίως από ρήματα σε -εύω. **Προσοχή στις σύνθετες λέξεις που, ενώ έχουν ως δεύτερο συνθετικό θηλυκά σε -εία, γράφονται με -ία**.
Πχ. εταιρεία, κατασκοπεία, αντιπροσωπεία, συνοδεία, πειρατεία, λατρεία, ανδρεία, θρησκεία, πορεία, καπηλεία, ενώ τυπολατρία, ανανδρία, ανεξιθρησκία, πρωτοπορία, πατριδοκαπηλία.
- **Γραφή γ' ενικού λόγιων ρημάτων σε -όω > -ώ**.
Πχ. πληροί, απαξιοί.
- **Μονολεκτική (ή μη) γραφή προθετικών εκφράσεων** που χρησιμοποιούνται πλέον ως επιρρήματα ή σύνδεσμοι.
Γράφονται με μία λέξη: *απαρχής, απεναντίας, απέξω, απευθείας, αφενός, αφετέρου, αφότου, διαμέσου, διαμιάς, ειδήλως, ειδημή, ενόσω, ενόψει, εντάξει, εντούτοις, εξαιτίας, εξάλλου, εξάπαντος, εξαρχής, εξίσου, επικεφαλής, επιπλέον, επιμέρους, επιτέλους, επιτόπου, εφόσον, καθαυτό, καθένας, καθεμία/καθεμιά, καθένα, καθεξής, καθετί, καθόσον, καθότι, καταγής, καταλογάδην, καταρχάς και καταρχήν=αρχικά (αλλά κατ' αρχήν=ως προς τις βασικές αρχές), κατεξοχήν, κατευθείαν, κιόλας, μεμιάς, μολαταύτα, μολονότι, μονομιάς, ολωσδιόλου, οποτεδήποτε, οπουδήποτε, οπωσδήποτε, παρόλο, παρότι, προπαντός, προπάντων, υπόψη.*
Οι υπογραμμισμένες εκφράσεις γράφονται και με δύο λέξεις.
- **Γράφονται με δύο λέξεις:** *από μέρους, εκ μέρους, εν γένει, εν λόγω, εν μέρει, εν πολλοίς, εξ ολοκλήρου, λόγου χάρη.*
- Γραφή των **προθέσεων με, σε, για και από με έκθλιψη**. Να γράφονται με έκθλιψη μόνο όταν ακολουθεί η αντωνυμία **αυτός**: *σ' αυτόν τον τομέα, γι' αυτό το θέμα* κλπ.
- **Διατήρηση της ορθογραφίας και του αλφαβήτου προέλευσης στις στερεότυπες εκφράσεις:** *a priori, αίέν άριστεύειν* κλπ.
- Να χρησιμοποιείται το **πολυτονικό** σύστημα στα παραθέματα από την **αρχαία ελληνική** και την **καθαρεύουσα**.

² Για επίλυση γλωσσικών αποριών οι συγγραφείς μπορούν να ανατρέχουν στη Γραμματική της Νέας Ελληνικής Γλώσσας του Δημοτικού (https://ebooks.edu.gr/ebooks/v/html/8547/2009/Grammatiki_E-ST-Dimotikou_html-apli/). Επίσης, διαθέσιμη ηλεκτρονικά είναι και η Γραμματική του Γυμνασίου (https://ebooks.edu.gr/ebooks/v/pdf/8547/774/21-0058-02_V2_Grammatiki-Neas-Ellinikis-Glossas_A-B-G-Gymnasiou/), το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Τριανταφυλλίδη (https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html), καθώς και το Χρηστικό Λεξικό της Ακαδημίας Αθηνών: https://christikolexiko.academyofathens.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=2&catid=2 Τέλος, πολύτιμο βοήθημα συνιστά και το βιβλίο *Είναι λάθος ή δεν είναι; Ιδού η απορία...* (2013, Μεταίχμιο) της Ομότιμης Καθηγήτριας του Παν. Πατρών Άννας Ιορδανίδου.

1.2 Το τελικό -v

- Υπάρχουν ορισμένες λέξεις (το άρθρο **την**, η προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου **αυτήν, την**) στις οποίες το τελικό -v **άλλοτε διατηρείται και άλλοτε αποβάλλεται**. Οι εν λόγω λέξεις **διατηρούν το τελικό -v** όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από **φωνήεν** ή από τα **σύμφωνα κ, π, τ**, τα δίψηφα σύμφωνα **μπ, ντ, γκ** και τα διπλά **ξ, ψ** (πχ. *την κυρία, την πήγα*). Άρα, οι λέξεις αυτές **αποβάλλουν το τελικό -v** όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από ένα από τα υπόλοιπα σύμφωνα: **β, γ, δ, φ, χ, θ, μ, ν, λ, ρ, σ, ζ**.

Πχ. *τη βαλίτσα, τη διάβασα*.

- Το τελικό -v **διατηρείται πάντα** στην προσωπική αντωνυμία **αυτόν, τον**, καθώς και στο **σαν**.
Πχ. *αυτόν ζητά, τον χτύπησε, σαν λαγός*.
- Στον γραπτό λόγο, το τελικό -v διατηρείται πάντα στον ενικό του αρσενικού οριστικού και αόριστου άρθρου (τον, έναν) για να αποφεύγεται η σύγχυση** με το ουδέτερο οριστικό και αόριστο άρθρο (το, ένα), πχ. *τον νέο (οδηγό) αλλά το νέο (είδηση), έναν νέο (οδηγό) αλλά ένα νέο (είδηση)*.

Καλή πρακτική: Στα μόρια **δεν** και **μην** συστήνεται η **γραφή του τελικού -v** (για αποφυγή νοηματικής ασάφειας).

1.3 Μεταγραφή ξένων κύριων ονομάτων

Γενικά, τα κύρια ονόματα ξένης προέλευσης, **ανθρωπωνύμια και τοπωνύμια**, να γράφονται **στη γλώσσα προέλευσής τους** (πχ. *Steve Jobs, Stéphane Mallarmé*). Διαφορετικά, δηλαδή σε περίπτωση μεταγραφής τους, ισχύουν τα εξής:

α. Ανθρωπωνύμια

- Συστήνεται η **απλογράφηση**, δηλ. η όσο το δυνατόν απλούστερη γραφή στα ελληνικά, βάσει της προφοράς τους, ό,τι δηλαδή ισχύει και για τα προσηγορικά ή κοινά ονόματα ξένης προέλευσης.

Πρακτικά: τα διπλά σύμφωνα γίνονται μονά (*Barroso* → *Μπαρόζο*), οι φθόγγοι που πλησιάζουν φωνητικά το ελληνικό [i] γράφονται με <ι> (*Sarkozy* → *Σαρκοζί*), οι φθόγγοι που πλησιάζουν φωνητικά το ελληνικό [e] γράφονται με <ε> (*Blair* → *Μπλερ*) και οι φθόγγοι που πλησιάζουν φωνητικά το ελληνικό [o] γράφονται με <ο> (*Baudouin* → *Μποντουέν*).

- Όταν γίνεται αναφορά σε επιστημονική, καλλιτεχνική, ιστορική ή πολιτική προσωπικότητα του παρελθόντος** που έχει καθιερωθεί με την ελληνική γραφή, **χρησιμοποιείται η καθιερωμένη ελληνική γραφή και όχι η ξένη**, πχ. *Σαίξπηρ, Δαρβίνος, Νεύτων, Λούθηρος, Καρλομάγνος, Βίσμαρκ* κλπ.
- Τα μόρια **von, de** κλπ. σε άλλες περιπτώσεις γράφονται με πεζό αρχικό και σε άλλες με κεφαλαίο (*βαν Γκογκ* ή *Βαν Γκογκ, ντα Βίντσι* ή *Ντα Βίντσι, ντε Γκολ* ή *Ντε Γκολ, φον Μπράουν* ή *Φον Μπράουν* κλπ.). Συνήθως, τα εν λόγω μόρια γράφονται με κεφαλαίο αρχικό όταν αναφέρεται μόνο το επώνυμο, χωρίς το όνομα. Μάλιστα, στην περίπτωση αυτή μπορούν και να παραλειφθούν (*Ludwig van Beethoven* → *Μπετόβεν*).

β. Τοπωνύμια (ομοιομορφία στην απόδοση του ίδιου τοπωνυμίου)

- Για όσα τοπωνύμια έχει καθιερωθεί από καιρό μια **εξελληνισμένη γραφή** ή μια **συγκεκριμένη ορθογραφία**, αυτή **παραμένει αμετάβλητη** (πχ. *Λονδίνο*).
- Κλίση των τοπωνυμίων:** τα ευρέως και από παλιά γνωστά ξενικά τοπωνύμια που η μορφή τους ανταποκρίνεται στο τυπικό της ελληνικής γλώσσας κλίνονται (πχ. *η Κέννα, της Κέννας· το Μεξικό, του Μεξικού*). Δεν κλίνονται αν έχει καθιερωθεί η άκλιτη μορφή (πχ. *το Τορόντο, του Τορόντο*).

1.4 Συντομογραφίες³

Καλή πρακτική: Να χρησιμοποιείται για την **ίδια έννοια η ίδια συντομογραφία** σε όλο το κείμενο, πχ. πάντα κλπ. (ή κτλ. και όχι αλλού κλπ. και αλλού κτλ.) Επίσης, να υπάρχει μία τελεία στις ακόλουθες συντομεύσεις: πχ., λχ., κτλ., κλπ., κά. (και άλλα, ενώ, αν σημαίνει και αλλού, να γραφτεί ως κα.).

³ Ενδεικτικά: *δηλ.* (δηλαδή), *μ.Χ.* (μετά Χριστόν), *σ.* (σελίδα), *τ.μ.* (τετραγωνικά μέτρα), *σημ.* (σημείωση), *κ.* (κύριος), *ό.π.* (όπου παραπάνω), *ΥΓ.* (Υστερόγραφο), *βλ.* (βλέπε), *αρ.* (αριθμός), *γραμμ.* (γραμμάρια), *π.Χ.* (προ Χριστού), *Ιαν.* (Ιανουάριος) κλπ.

1.5 Αρκτικόλεξα⁴

α. Ελληνικά αρκτικόλεξα

Καλή πρακτική: Γράφονται με όλα τα γράμματα κεφαλαία και χωρίς τελείες: *ΟΤΕ, ΥΠΕΧΩΔΕ*.

- Για τη διάκριση ενός νέου αρκτικόλεξου από όμοιο ήδη υφιστάμενο, τα πρόσθετα γράμματα γράφονται πεζά, όπως: *ΕΤΕπ* (Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, για διάκριση από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος).
- Γράφονται με πεζό γράμμα τα στοιχεία του αρκτικόλεξου τα οποία αντιστοιχούν σε αρχικό άρθρου, όπως: *ΣτΕ* (Συμβούλιο της Επικρατείας).
- Τα **αρκτικόλεξα νόμων, επιστημονικών περιοδικών και συναφών έργων, όπως και τα αρκτικόλεξα δικαστικών σωμάτων**, γράφονται σύμφωνα με την καθιερωμένη στην ιδιόλεκτο του σχετικού κλάδου γραφή τους (*ΕισΝΑΚ*: Εισαγωγικός νόμος Αστικού Κώδικα, *ΕΕυρΚ*: Επιθεώρηση Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, *ΕφΑθ*: Εφετείο Αθηνών κλπ.).

β. Ξενόγλωσσα αρκτικόλεξα

- Τα αρκτικόλεξα **δεν είναι υποχρεωτικό να προέρχονται από την ελληνική γλώσσα**⁵.
- Τα αρκτικόλεξα έως και πέντε γράμματα γράφονται με όλα τα γράμματα κεφαλαία (*CEN / European Committee for Standardization*). Όσα αποτελούνται από έξι ή περισσότερα γράμματα γράφονται με το αρχικό κεφαλαίο και με τα υπόλοιπα γράμματα πεζά (*Eurostat, Unesco*), εκτός αν δεν προφέρονται, οπότε γράφονται με όλα τα γράμματα κεφαλαία (*CCAMLR*).

Καλή πρακτική: Την πρώτη φορά που χρησιμοποιείται ένα αρκτικόλεξο πρέπει να γράφεται μέσα στην παρένθεση, μετά την πλήρη ονομασία που στη συνέχεια θα αντικαθιστά.

1.6 Κεφαλαία-πεζά

Γενικά, ισχύουν τα εξής:

- Τα **αρχικά των κοινών ονομάτων** γράφονται **κατ' αρχήν με πεζό**.
- Τα **αρχικά των κύριων ονομάτων** γράφονται **πάντα⁶ με κεφαλαίο⁷**.

Συγκεκριμένα, με κεφαλαίο αρχικό γράφονται τα εξής:

- Τα κύρια **ονόματα προσώπων (ανθρωπωνύμια)**, μάλιστα μόνο το πρώτο γράμμα κάθε ονόματος. Επίσης, **συνήθως το όνομα γράφεται πρώτο και το επώνυμο δεύτερο**.
- Τα **εθνικά** και τα **πατριδωνυμικά**, των οποίων μάλιστα το αρχικό γράμμα (συστήνεται) να γράφεται με κεφαλαίο ακόμα και όταν έχουν θέση επιθέτου (και όχι ουσιαστικού).
* Με πεζό αρχικό γράφονται τα επίθετα που παράγονται από εθνικά ή πατριδωνυμικά (*γαλλικός καφές*), ενώ συστήνεται να γράφονται έτσι και τα ονόματα των γλωσσών, *πχ. η ελληνική (γλώσσα)*.
- Τα κύρια **ονόματα ζώων (ζωωνύμια)**.
- Τα **τοπωνύμια** και οι **γεωγραφικές ονομασίες**⁸. *Πχ. η Μεσόγειος, το Ιόνιο πέλαγος, το ακρωτήριο Μαλέας* (τα άρθρα, οι προθέσεις και οι σύνδεσμοι που περιέχει το τοπωνύμιο γράφονται με πεζό αρχικό)⁹.

⁴ Τα ακρωνύμια και αρκτικόλεξα είναι συντομογραφίες που **αποτελούνται μόνο από τα αρχικά (αρκτικά ή άκρα) γράμματα** (*πχ. ΣΕΑΒ, ΕΜΠ, ΕΛΤΑ, ΠΡΟΠΟ*).

⁵ Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα (WFP), Ταμείο του ΟΗΕ για τα Παιδιά (UNICEF), Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO), Αναπτυξιακό Πρόγραμμα του ΟΗΕ (UNDP), Γραφείο για τον Συντονισμό Ανθρωπιστικών Υποθέσεων (OCHA), Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (OHCHR), Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (ICRC), Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM).

⁶ Όχι απόλυτα, γιατί η χρήση κεφαλαίου ή πεζού γράμματος συναρτάται και προς τα συμφραζόμενα.

⁷ Σύμφωνα με τη σχολική Γραμματική **με κεφαλαίο γράφονται:** κύρια ονόματα, ονόματα μηνών, ημερών και εορτών, εθνικά, τίτλοι λογοτεχνικών έργων και έργων τέχνης, τιμητικοί τίτλοι, η λέξη *Θεός* (και συναφείς ονομασίες, *πχ. Παναγία*), εκκλησιαστικοί θεσμοί, ναοί, εφημερίδες, περιοδικά, πόλεις και κράτη, οδοί, πλατείες, νομοί, τοποθεσίες, ποταμοί, βουνά, λίμνες, ιστορικοί όροι, επιστήμες ως επίσημοι όροι, επιστημονικά, διοικητικά, εκπαιδευτικά, πολιτικά ιδρύματα, οργανισμοί και φορείς, θεσμικά κατοχυρωμένοι αθλητικοί αγώνες, ουράνια σώματα.

⁸ Συχνά οι εν λόγω όροι δεν έχουν μόνο γεωγραφική διάσταση, αλλά εμπεριέχουν και **ιστορικοπολιτικούς συνειρημούς**. Τότε πρέπει να γράφονται με κεφαλαία τα αρχικά: οι χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, τα Δυτικά Βαλκάνια.

⁹ Για τα τοπωνύμια και τις γεωγραφικές ονομασίες **που περιέχουν τα επίθετα βόρειος, νότιος, ανατολικός, δυτικός, κεντρικός**, ισχύουν τα εξής: Όταν το προσδιοριστικό επίθετο δεν αποτελεί τμήμα γεωγραφικού όρου, να γράφεται με πεζό αρχικό· όταν όμως αποτελεί τμήμα γεωγραφικού όρου, πρέπει να γράφεται με κεφαλαίο αρχικό. Επομένως: βόρεια Αμερική (= το βόρειο τμήμα της

- Τα **ονόματα των ημερών της εβδομάδας** και **των μηνών**.
Αντίθετα, τα ονόματα των εποχών γράφονται με πεζό αρχικό: *άνοιξη, καλοκαίρι*.
- Τα **ονόματα των εορτών (εορτονύμια)**.
- Η λέξη **Θεός και τα συνώνυμά της** (*Πανάγαθος, Μεγαλοδύναμος* κλπ., όμως *τους θεούς του Ολύμπου*), η λέξη **Παναγία**, με την έννοια της μητέρας του Ιησού Χριστού και όχι μεταφορικά, **και τα συνώνυμά της** (Θεοτόκος, Μεγαλόχαρη κλπ.) και η λέξη *Μεσσίας*, όταν αναφέρεται στον Χριστό.
Αντίθετα, τα ονόματα των θρησκειών και των οπαδών τους γράφονται με πεζό αρχικό.
Πχ. *χριστιανισμός, μουσουλμανισμός, βουδισμός* κλπ. — *χριστιανός, μουσουλμάνος, βουδιστής* κλπ.
- Οι **ονομασίες επιστημονικών και εκπαιδευτικών θεσμών και ιδρυμάτων**.
Πχ. *η Ακαδημία Αθηνών, το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο* κλπ.
Όταν, όμως, η δήλωση δεν είναι ειδική και εξατομικευμένη αλλά γενική και αόριστη (δεν προσδιορίζεται κάποιο συγκεκριμένο ίδρυμα), τότε οι σχετικές λέξεις γράφονται με πεζό αρχικό.
Πχ. *Τα πανεπιστήμια και τα πολυτεχνεία αυτής της χώρας είναι πολύ υψηλού επιπέδου*.
- Οι **ονομασίες επιστημών και τεχνών σε επίσημους τίτλους**.
Πχ. *καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου, διδάκτορας Φυσικής* κλπ.
- Οι **ονομασίες των χρονικών υποδιαιρέσεων της γεωλογίας, της παλαιοντολογίας, της προϊστορίας, της πρωτοϊστορίας και της ιστορίας**.
Πχ. *η Πρωτογεωμετρική, ο Μεσαίωνας, η Αναγέννηση, ο Μεσοπόλεμος* κλπ.
Όταν, όμως, οι λέξεις αυτού του είδους χρησιμοποιούνται ως επίθετα ή μεταφορικά, γράφονται με πεζό αρχικό.
Πχ. *Στο μουσείο εκτίθενται σαρκοφάγοι από την πρωτογεωμετρική περίοδο*.
- Τα **ονόματα ουράνιων σωμάτων**¹⁰.
Πχ. *Ο Ήλιος*¹¹ είναι ο αστέρας του ηλιακού μας συστήματος.
- Οι **επιστημονικές ονομασίες φυτών και ζώων**, όταν αναφέρονται για να δηλώσουν το γένος ή ταξινομικό άθροισμα μεγαλύτερο από το γένος (δηλ. οικογένεια, τάξη, ομοταξία, συνομοταξία, βασίλειο).
Πχ. *Τα Ορθόπτερα είναι μια τάξη της ομοταξίας των Εντόμων*.
- Τα **σημεία του ορίζοντα**.
Με κεφαλαίο αρχικό γράφονται ακόμα και όταν χρησιμοποιούνται μεταφορικά.
Πχ. *Πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια για τη βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ Βορρά και Νότου*.
- Οι **τίτλοι συγγραμμάτων και έργων λογοτεχνίας και τέχνης**.
Πχ. *Ο Κατάδικος, Έγκλημα και Τιμωρία* κλπ.
Ωστόσο, όταν ο τίτλος είναι σχετικά μακροσκελής, συνιστάται να γράφεται με κεφαλαίο μόνο το αρχικό γράμμα της πρώτης λέξης.
Πχ. *Διοργανικό εγχειρίδιο σύνταξης κειμένων*.
- Τα **σύμβολα των μονάδων μέτρησης που προέρχονται από ονόματα προσώπων**.
Πχ. V (προέρχεται από Βολτ), W (προέρχεται από Βατ), N (προέρχεται από Νιούτον) κλπ. (αλλά: s, kg κλπ., γιατί δεν προέρχονται από ονόματα προσώπων). Όμως, οι **ονομασίες των μονάδων μέτρησης** γράφονται πάντοτε με πεζό αρχικό, ακόμη και αν προέρχονται από ονόματα προσώπων: *βολτ, βατ, αμπέρ* κλπ.¹²
Με πεζό αρχικό γράφονται και οι νομισματικές μονάδες: *ευρώ, δολάριο, λίρα* κλπ.

Αμερικής, μη οριζόμενο ακριβώς), Βόρεια Αμερική (= η υποήπειρος της αμερικανικής ηπείρου)· βόρεια Ελλάδα (= το βόρειο τμήμα της Ελλάδας, μη οριζόμενο ακριβώς), Βόρεια Ελλάδα (= γεωγραφικός όρος που δηλώνει το σύνολο των διαμερισμάτων της Μακεδονίας και της Θράκης).

¹⁰ Όταν, όμως, οι όροι αυτοί δεν χρησιμοποιούνται με την έννοια του ουράνιου σώματος αλλά με άλλες έννοιες γράφονται με πεζό αρχικό: Πχ. Η ελληνική γη είναι εύφορη.

¹¹ Ειδικά, για τη λέξη *ήλιος*, γράφεται με κεφαλαίο μόνο σε αστρονομικά, αστροφυσικά και συναφή επιστημονικά συμφραζόμενα. Στις άλλες περιπτώσεις, γράφεται με πεζό αρχικό:

Πχ. Εκμετάλλευση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όπως είναι το νερό, ο ήλιος και η βιομάζα.

¹² Αναφορικά με τα **προθήματα μπροστά από τις μονάδες μέτρησης**, τα σύμβολα για προθήματα που παριστάνουν πολλαπλάσια 10 και περισσότερο [από το μέγα (Μ) και άνω, δηλαδή γίγα (G), τέρα (T) κλπ.] γράφονται με κεφαλαία (πχ. GHz). Όλα τα άλλα γράφονται με πεζά. Όμως οι ονομασίες των προθημάτων γράφονται με όλα τα γράμματα πεζά (πχ. μεγαβάτ).

- Τα κατά το πρωτόκολλο ονόματα κρατών (γράφονται με κεφαλαία τα αρχικά γράμματα όλων των λέξεων οι οποίες αποτελούν το όνομα του σχετικού κράτους, πλην των άρθρων, των προθέσεων και των συνδέσμων). Το ίδιο ισχύει και για τις πολιτικές οντότητες του παρελθόντος.
Πχ. η Γαλλική Δημοκρατία, η Βυζαντινή Αυτοκρατορία κλπ.
- Οι επίσημες ονομασίες κρατικών θεσμικών φορέων, υπηρεσιών και διοικητικών μονάδων της εκτελεστικής, νομοθετικής ή δικαστικής εξουσίας (γράφονται με κεφαλαία τα αρχικά γράμματα όλων των λέξεων οι οποίες συναποτελούν τη σχετική ονομασία, πλην των άρθρων, των προθέσεων και των συνδέσμων).
Πχ. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Βουλή των Ελλήνων, Κογκρέσο, Γερουσία, Άρειος Πάγος, Συμβούλιο της Επικρατείας, Εισαγγελία Πλημμελειοδικών Αθηνών κλπ.
Όμως, οι κάτοχοι σχετικών αξιωμάτων, τίτλων ή ιδιοτήτων γράφονται με πεζό αρχικό.
Πχ. ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο υπουργός Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, ο πρόεδρος του Αρείου Πάγου κλπ.
- Οι επίσημες ονομασίες διεθνών οργανισμών ή οργανώσεων.
Πχ. Ευρωπαϊκή Ένωση, Ευρωπαϊκή Κοινότητα, Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών, Κοινωνία των Εθνών, Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας, Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης κλπ.
- Οι επίσημες ονομασίες οργάνων, υπηρεσιών και διοικητικών μονάδων διεθνών οργανισμών ή οργανώσεων.
Πχ. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κλπ.
Όταν οι εν λόγω ονομασίες περιέχουν μια άλλη ονομασία, αυτή η τελευταία γράφεται επίσης με κεφαλαίο.
Πχ. το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης κλπ.
Όμως, οι κάτοχοι σχετικών αξιωμάτων, τίτλων ή ιδιοτήτων γράφονται με πεζό αρχικό.
Πχ. ο πρόεδρος του Συμβουλίου, το μέλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ο ευρωβουλευτής, το μέλος της Επιτροπής, ο επίτροπος, ο δικαστής, ο γενικός γραμματέας, ο γενικός διευθυντής, ο προϊστάμενος, ο μόνιμος αντιπρόσωπος κλπ.
- Οι επίσημες ονομασίες εθνικών, διεθνών ή ενωσιακών σωμάτων, ιδρυμάτων, οργανώσεων, κομμάτων, ταμείων.
Πχ. Ίδρυμα Ανιάτων, Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο κλπ.
- Κοινά ονόματα, είτε για να περιοριστεί η σημασιολογική τους ευρύτητα, είτε για να δοθεί έμφαση στον μοναδικό τους χαρακτήρα, είτε για να διαφοροποιηθεί (η εν λόγω σημασία τους, με το κεφαλαίο αρχικό) από άλλες σημασίες που ενδεχομένως έχουν [πχ. ο Τύπος, αναφέρεται ειδικά στα ΜΜΕ (ενώ ο μαθηματικός τύπος, ο χημικός τύπος κλπ.)]. Εδώ ανήκουν και κοινά ονόματα που γράφονται με κεφαλαίο αρχικό για έμφαση ή όταν προσωποποιούν αφηρημένες έννοιες (πχ. η Παιδεία είναι πολύτιμο αγαθό κλπ.).¹³

1.7 Μετρικό σύστημα

- Τα απόλυτα αριθμητικά μέχρι το δεκαεννέα, οι δεκάδες, οι εκατοντάδες (και το χίλια) γράφονται μονολεκτικά. Τα υπόλοιπα απόλυτα αριθμητικά γράφονται περιφραστικά.
- Για τη δήλωση σελίδων του κειμένου, χρησιμοποιούνται κατά κανόνα απόλυτα αριθμητικά που γράφονται με αριθμό, πχ. στη σελίδα 9 (όχι στην ένατη σελίδα).
- Μεταξύ των τμημάτων τριών ψηφίων εισάγεται τελεία¹⁴.
- Στους δεκαδικούς αριθμούς τα δεκαδικά ψηφία να χωρίζονται από τα ακέραια με υποδιαστολή και όχι με τελεία.
- Σε κείμενο τα κλάσματα να γράφονται ολογράφως και όχι αριθμητικά. Σε πίνακες, μαθηματικούς ή χημικούς τύπους και συναφή πλαίσια επιτρέπεται να γράφονται αριθμητικά.
- Οι ποσότητες, τα ποσά, τα μέτρα, τα σταθμά, οι διαστάσεις, οι θερμοκρασίες, τα ποσοστά κλπ.

¹³ Ωστόσο, για τις εν λόγω λέξεις (πχ. για τη λέξη *σύνταγμα*) υπεισέρχεται και η κρίση του γράφοντος, διότι δεν είναι πάντα αποσαφηνισμένο το είδος της δήλωσης.

¹⁴ Δεν ισχύει για τα τετραψήφια έτη, για τους αριθμούς νομικών πράξεων, για τους αριθμούς τηλεφώνου και φαξ, για τους αριθμούς τραπεζικών λογαριασμών [τότε οι ακέραιοι αριθμοί πρέπει να χωρίζονται κατά τμήματα τριών ψηφίων με σταθερό (προστατευμένο) διάστημα (Control + Shift + space ή Option + Space για Mac), πχ. 230 000 και όχι 230.000 ούτε 230,000].

γράφονται με απόλυτους αριθμούς, όταν ακολουθούνται από το αντίστοιχο σύμβολο, καθώς επίσης σε πίνακες και σε καταλόγους, *πχ. συντελεστής 2,2%*. Όταν όμως η μονάδα μέτρησης ή η νομισματική μονάδα γράφεται ολογράφως, τότε ο αριθμός μπορεί να γραφτεί είτε ολογράφως είτε αριθμητικώς, *πχ. 100 ευρώ ή εκατό ευρώ*.

- **Ποσοστά και θερμοκρασία:** δεν εισάγεται διάστημα μεταξύ αριθμού και συμβόλου.
- **Γεωγραφικές συντεταγμένες:** τα σύμβολα των μοιρών και των υποδιαίρέσεών τους (πρώτα και δεύτερα λεπτά) είναι «κολλημένα» στον αντίστοιχο αριθμό (*πχ. 10° 15' 30"*), αλλά μεταξύ των μοιρών και των πρώτων και (εφόσον υπάρχουν) δεύτερων λεπτών άλλοτε εισάγεται (*πχ. 10° 15' 30'' Β*) και άλλοτε δεν εισάγεται διάστημα (*πχ. 10°15'30"*). Πάντως, όταν εισάγεται διάστημα, προσοχή, ώστε **όλη η συντεταγμένη να βρίσκεται πάντα στην ίδια σειρά**.

Καλή πρακτική: Δεν χωρίζονται στον συλλαβισμό τα αριθμητικώς εκφραζόμενα ποσά.

- **Τα αριθμητικά μεγέθη γράφονται συνήθως με αριθμούς και όχι ολογράφως:** σε αναφορές **στατιστικού** χαρακτήρα (στο ερωτηματολόγιο απάντησαν 50 επιχειρήσεις), σε **ψηφοφορίες** (από τους συλλόγους, 22 ψήφισαν υπέρ, 14 κατά) και σε **διαστήματα** που χωρίζονται με παύλα (άτομα ηλικίας 9-14 ετών). Ωστόσο, οι αριθμοί που δηλώνουν **προθεσμίες** συστήνεται να γράφονται ολογράφως.
- **Μια/μία.** Ο άτονος τύπος χρησιμοποιείται ως **αόριστο άρθρο** και ο **τονισμένος ως αριθμητικό**.
- **Εκατομμύριο/-α, δισεκατομμύριο/-α.** Όταν γράφονται ολογράφως, τα αριθμητικά που τις συνοδεύουν γράφονται είτε με ψηφία είτε με γράμματα, *πχ. τρία εκατομμύρια ή 3 εκατομμύρια*.
- **Οι ημέρες, οι ώρες και τα έτη** γράφονται κατά κανόνα **με αριθμούς**, ενώ **ο μήνας** αναφέρεται σχεδόν πάντα ολογράφως.
- Για τη δήλωση της **ημέρας** χρησιμοποιείται κατά κανόνα το άρθρο «τις» (*πχ. στις 9 Μαρτίου 2002, έως τις 19 Ιουνίου 2006 κλπ.*). Μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί και το άρθρο «την» (*πχ. την 10η Ιουλίου 2009*). Όμως, όταν πρόκειται για την **πρώτη ημέρα του μήνα**, χρησιμοποιείται πάντα το άρθρο την (*πχ. την 1η Οκτωβρίου 2010*).
- Για τις **ώρες** πρέπει να προτιμάται το **εικοσιτετράωρο** από το δωδεκάωρο σύστημα (*πχ. 14.00 και όχι 02.00 μ.μ.*). Μεταξύ του αριθμού που εκφράζει τις ώρες και του αριθμού που εκφράζει τα λεπτά εισάγεται (διπλή) τελεία.
- Οι **δεκαετίες** γράφονται είτε ολογράφως (*πχ. η δεκαετία του εβδομήντα*) είτε συντεταγμένα (*η δεκαετία του '70*).
- **Τα τρία τελευταία ψηφία των ετών δεν χωρίζονται ποτέ ούτε με διάστημα ούτε με τελεία.**
- Για τους **αιώνες** χρησιμοποιούνται **τακτικά αριθμητικά**, τα οποία μπορούν να γράφονται είτε ολογράφως (*εικοστός πρώτος αιώνας*) είτε συντεταγμένα (*21ος αιώνας*).
- Όταν τα **μεσάνυχτα** χρησιμοποιούνται ως σημείο λήξης μιας προθεσμίας ή, γενικότερα, μιας χρονικής περιόδου, γράφονται: 24.00. Όταν χρησιμοποιούνται ως αφετηρία της, γράφονται: 00.00.

1.8 Λίστες και απαρίθμηση

- Για απλή **απαρίθμηση ονομάτων ή φράσεων** (μετά τη διπλή τελεία), το **πρώτο γράμμα** των ονομάτων ή φράσεων γράφεται με **πεζό**, ο **χωρισμός** των λέξεων ή φράσεων γίνεται **με κόμμα** και εισάγεται τελεία μετά το τελευταίο στοιχείο:
  - ένα,
  - δύο,
  - τρία.ή
  - πρώτο στοιχείο,
  - δεύτερο στοιχείο,
  - τρίτο στοιχείο.
- Για απλή **απαρίθμηση ολοκληρωμένων προτάσεων** (μετά τη διπλή τελεία), κάθε πρόταση ξεκινά **με κεφαλαίο και στο τέλος της εισάγεται τελεία**.
  - Εδώ αρχίζει η λίστα.
  - Εδώ συνεχίζεται η λίστα.
  - Εδώ ολοκληρώνεται η λίστα.

2. Στίξη

2.1 Τελεία

Η τελεία χρησιμοποιείται κυρίως για τον χωρισμό μερών του γραπτού λόγου που έχουν ολοκληρωμένο νόημα, στις συντομογραφίες, για τον χωρισμό μεγάλων αριθμών σε ομάδες τριών ψηφίων (πχ. 7.000.000), στη δήλωση της ώρας (πχ. 12.30)¹⁵.

* Προσοχή, δεν χρησιμοποιείται ποτέ τελεία στις χρονολογίες.

Καλές πρακτικές:

- Μετά την τελεία (σημείο στίξης) προστίθεται απλό (και όχι διπλό) διάστημα.
- Έπειτα από συντομογραφία που τελειώνει με τελεία δεν προστίθεται και άλλη τελεία (πχ. κ.ο.κ. και όχι κ.ο.κ.).
- Στις υποσημειώσεις προστίθεται πάντα τελεία.
- Αποφεύγεται η τελεία σε τίτλους και επικεφαλίδες, καθώς και όταν προηγείται αναφορά διεύθυνσης στο Διαδίκτυο.

2.2 Κόμμα

Σε γενικές γραμμές, η χρήση του κόμματος δεν μπορεί να υπαχθεί πάντα σε κανόνες, γιατί: **δεν είναι δυνατόν να προβλεφθούν όλες οι περιπτώσεις, συχνά η χρήση του ρυθμίζεται από την υποκειμενική κρίση του γράφοντος και από το είδος των γραφομένων** και, επειδή, πλέον των κανόνων, κριτήριο χρησιμοποίησής του ή μη, εντέλει, είναι η συνεισφορά του στην ευκρίνεια των νοημάτων.

Ωστόσο, επειδή είναι το πλέον συχνό σημείο στίξης και προς αποφυγή παρανοήσεων, παρατίθενται οι επόμενοι κανόνες στίξης (συνοπτικά η θεωρία, για **παραδείγματα** βλ. *Διοργανικό εγχειρίδιο*, σελ. **162-171**) και συστήνεται η αξιοποίησή τους:

2.2.1 Χρήση κόμματος μέσα στην πρόταση

- **Χωρίζονται με κόμμα οι ασύνδετοι όμοιοι όροι της πρότασης.**
- **Δεν χωρίζονται με κόμμα οι όροι της πρότασης που συνδέονται με τους συμπλεκτικούς συνδέσμους (και, ούτε) και με τους διαζευκτικούς συνδέσμους (ή, είτε).**
* Χωρίζονται, όμως, με κόμμα οι όροι της πρότασης που συνδέονται με το ούτε και με το είτε, όταν είναι περισσότεροι από δύο.
- **Χωρίζονται με κόμμα τα αρνητικά ή βεβαιωτικά μόρια στην αρχή της πρότασης.**
- **Χωρίζονται με κόμμα τα επιρρήματα που συνδέουν (συμπερασματικά, αντιθετικά κλπ.) με τα προηγούμενα (συνδετικά και προτασιακά επιρρήματα), καθώς και οι προθετικές φράσεις.**
* Τα συνδετικά, τα προτασιακά επιρρήματα και οι προθετικές φράσεις τοποθετούνται μεταξύ κομμάτων είτε μέσα στην πρόταση είτε στην αρχή της.
- **Χωρίζονται με κόμμα, τόσο στην αρχή της πρότασης όσο και μέσα σ' αυτήν, οι φράσεις που εισάγονται με επιρρηματικά σύνολα τα οποία αποτελούνται από επίρρημα + πρόθεση.**
* Δεν χωρίζονται, όμως, με κόμμα οι εν λόγω φράσεις, όταν αποτελούν άμεσο προσδιορισμό του ρήματος της πρότασης από την οποία εξαρτώνται.
- **Χωρίζονται με κόμμα οι μετοχικές προτάσεις, όταν: χρησιμοποιούνται παρενθετικά, είναι πολύ μεγάλες, βρίσκονται στην αρχή της περιόδου και δεν είναι πολύ μικρές, καθώς και όταν είναι επεξηγήσεις. Κόμμα χρειάζεται και στις μετοχικές προτάσεις με γενική απόλυτη (εξαιρουμένων [...], λαμβανομένης υπόψη [...], δεδομένου ότι [...], συμπεριλαμβανομένου του [...]) κλπ.).**
- **Χωρίζονται με κόμμα η παράθεση και η επεξήγηση (περικλείονται από κόμματα, όταν είναι παρένθετες).** Επίσης, συχνά με κόμμα χωρίζεται και η προεξαγγελτική παράθεση (όχι πάντα, γιατί μερικές φορές παίρνει θαυμαστικό).
- Χωρίζεται με κόμμα η κλητική προσφώνηση (περικλείεται από κόμματα, όταν είναι παρένθετη).

¹⁵ Είναι αποδεκτή και η χρήση διπλής τελείας αντί τελείας (πχ. 12:30).

- Χωρίζονται με κόμματα δύο ή περισσότερα επίθετα που αναφέρονται στο ίδιο ουσιαστικό.
* Όταν όμως το τελευταίο επίθετο αποτελεί με το ουσιαστικό μία έννοια την οποία προσδιορίζει το προηγούμενο επίθετο, τότε τα δύο επίθετα δεν χωρίζονται με κόμμα.
- Δεν χωρίζονται με κόμμα οι σύντομοι χρονικοί προσδιορισμοί στην αρχή της πρότασης.

2.2.2 Χρήση κόμματος μέσα στην περίοδο

- Οι ασύνδετες ισοδύναμες (κύριες ή δευτερεύουσες) προτάσεις χωρίζονται με κόμμα.
- Δεν χωρίζονται με κόμμα οι ισοδύναμες (κύριες με κύριες και δευτερεύουσες με δευτερεύουσες) προτάσεις που συνδέονται με τους συμπλεκτικούς συνδέσμους (και, ούτε).
* Χωρίζονται, όμως, με κόμμα οι προτάσεις που συνδέονται με το ούτε, όταν είναι περισσότερες από δύο.
- Δεν χωρίζονται με κόμμα οι ισοδύναμες (κύριες με κύριες και δευτερεύουσες με δευτερεύουσες) προτάσεις που συνδέονται με τους διαζευκτικούς συνδέσμους (ή, είτε).
* Χωρίζονται, όμως, με κόμμα οι προτάσεις που συνδέονται με το είτε, όταν είναι περισσότερες των δύο.
- Χωρίζονται με κόμμα οι ισοδύναμες (κύριες με κύριες και δευτερεύουσες με δευτερεύουσες) προτάσεις, όταν συνδέονται με αντιθετικούς συνδέσμους.
* Όταν όμως δεν αντιτίθενται προτάσεις αλλά όροι της ίδιας πρότασης, τότε δεν χρειάζεται κόμμα.
- Χωρίζονται με κόμμα οι κύριες παρενθετικές προτάσεις. Στην περίπτωση αυτή, χρειάζονται δύο κόμματα και όχι ένα.
- Οι δευτερεύουσες χρονικές, αιτιολογικές, υποθετικές, συμπερασματικές, τελικές και εναντιωματικές προτάσεις (δηλαδή οι λεγόμενες επιρρηματικές δευτερεύουσες προτάσεις) χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες προτάσεις από τις οποίες εξαρτώνται. Όταν οι εν λόγω δευτερεύουσες προτάσεις χρησιμοποιούνται παρενθετικά, χρειάζεται κόμμα τόσο πριν όσο και μετά απ' αυτές.
* Ωστόσο, μερικές φορές (κατά κανόνα, στις περιπτώσεις αυτές η δευτερεύουσα πρόταση έπεται της κύριας) η σύνδεση των προτάσεων αυτών με την κύρια πρόταση από την οποία εξαρτώνται είναι τόσο στενή και άμεση που να δικαιολογεί -ίσως και να επιβάλλει- την παράλειψη του κόμματος (στο σημείο αυτό υπεισέρχεται και η υποκειμενική κρίση του γράφοντος).
- Οι λεγόμενες ονοματικές δευτερεύουσες προτάσεις (βουλητικές, ειδικές, ενδοιαστικές, πλάγιες ερωτηματικές) δεν χωρίζονται με κόμμα από τις κύριες προτάσεις από τις οποίες εξαρτώνται.
- Οι λεγόμενες επιθετικές αναφορικές προτάσεις (δηλαδή αυτές που εισάγονται με την αντωνυμία ο οποίος ή με το που), όταν είναι προσδιοριστικές (ή, σύμφωνα με άλλη ορολογία, περιοριστικές ή μη προσθετικές, δηλαδή όταν είναι απαραίτητο συμπλήρωμα του λόγου), δεν πρέπει να παίρνουν κόμμα, ενώ, όταν είναι μη προσδιοριστικές (ή, σύμφωνα με άλλη ορολογία, μη περιοριστικές ή προσθετικές, δηλαδή όταν δεν είναι απαραίτητο συμπλήρωμα του λόγου), το κόμμα είναι απαραίτητο. Στις περιπτώσεις αυτές, η εσφαλμένη χρήση -ή η μη χρήση- του κόμματος έχει ως αποτέλεσμα τη νοηματική αλλοίωση του περιεχομένου του κειμένου.
* Οι λεγόμενες ελεύθερες αναφορικές προτάσεις, όταν είναι ονοματικές, δηλαδή εισάγονται με τις αντωνυμίες όποιος, όσος, ό,τι, οποιοσδήποτε κλπ., οπότε λειτουργούν ως υποκείμενο, αντικείμενο ή κατηγορούμενο του ρήματος της κύριας πρότασης, δεν χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση από την οποία εξαρτώνται. Όταν είναι επιρρηματικές, δηλαδή εισάγονται με τα αναφορικά αοριστολογικά επιρρήματα όπως, όπου, οπουδήποτε, όποτε κλπ., άλλοτε χωρίζονται και άλλοτε δεν χωρίζονται με κόμμα από την κύρια πρόταση από την οποία εξαρτώνται. Δεν χωρίζονται με κόμμα μόνο όταν αποτελούν άμεσο επιρρηματικό προσδιορισμό του ρήματος της κύριας πρότασης.
- Το κόμμα και ο σύνδεσμος «και».
  - Όταν ο σύνδεσμος «και» είναι συνδετικός, δεν χρειάζεται κόμμα, γιατί συνδέει όμοια πράγματα.
* Όταν, όμως, πριν από το «και» που συνδέει δύο προτάσεις υπάρχει ένα «και» που συνδέει δύο όρους της πρώτης πρότασης, το κόμμα συνηθίζεται.
  - Επίσης, κόμμα χρησιμοποιείται πριν από το και, όταν υπάρχει μια ασυνέχεια στη ροή του λόγου. Στις περιπτώσεις αυτές υπάρχει σχεδόν πάντοτε αλλαγή υποκειμένου και συχνότατα μορφολογική ασυμμετρία των δύο προτάσεων (πχ. στη σειρά υποκειμένου-ρήματος, στην αναφορά ή μη του υποκειμένου)· αντί του κόμματος μπορεί να χρησιμοποιηθεί παύλα ή άνω τελεία.
  - Όταν ο σύνδεσμος «και» είναι προσθετικός, τότε απαιτείται κόμμα.
  - Υπάρχει και αντιθετικό «και», πριν από το οποίο χρειάζεται κόμμα.
  - Πριν από τις συντομογραφίες κλπ. (ή κτλ.), πχ. και λχ. δεν εισάγεται κόμμα.

- Πριν από το καθώς και συνιστάται η εισαγωγή κόμματος.
- Στις **απαριθμήσεις που εισάγονται με παύλες** (περιπτώσεις) τα επιμέρους τμήματα χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα.
- Το κόμμα, με την ονομασία υποδιαστολή, **χρησιμοποιείται στο αναφορικό ό,τι** (το οτιδήποτε δεν παίρνει κόμμα), καθώς και στους αριθμούς για τη διάκριση των δεκαδικών ψηφίων από τα ακέραια.
- Γενικότερα, **δεν χωρίζεται με κόμμα το υποκείμενο από το ρήμα**, εκτός αν, όπως προαναφέρθηκε, παρεμβάλλεται άλλη πρόταση ή προτάσεις ή άλλοι προσδιορισμοί, οπότε χρειάζονται δύο κόμματα και όχι ένα (εξάλλου **τα ίδια ισχύουν και μεταξύ ρήματος και αντικειμένου**).

3. Γραμματική

Γενικά, προσοχή στην **πολυτυπία** και στη **χρήση λόγιων τύπων**, ιδίως όταν μπορούν να χρησιμοποιηθούν δόκιμοι τύποι της δημοτικής.

Συγκεκριμένα, επιστάται η προσοχή στα εξής:

- **Γενική πτώση λόγιων τύπων (επιθέτων ή μετοχών).**
Πχ. μειονεκτουσών (και όχι μειονεκτούντων) ομάδων, ευρειών (και όχι ευρέων) συναινέσεων, υποβληθεισών (και όχι υποβληθέντων) αιτήσεων κλπ.
- **Θέση του τόνου στη γενική ορισμένων προπαροξύτονων ουσιαστικών, μετοχών ή επιθέτων (Πχ. η εκπαίδευση των ενήλικων ή των ενηλίκων, η ευθύνη των εμπλεκομένων ή των εμπλεκόμενων παραγόντων, των έντυπων ή των εντύπων, του αυτόφωρου ή του αυτοφώρου κλπ.).**
- **Αντεπεξέρχομαι (και όχι ανταπεξέρχομαι).**
- Όταν μια λέξη **συνοδεύεται** από έναν ή δύο αδύνατους τύπους αντωνυμιών, αναπτύσσεται και ένας δεύτερος τόνος, ο οποίος σε άλλες περιπτώσεις πέφτει στην ίδια τη λέξη και σε άλλες στον ένα από τους δύο αδύνατους τύπους. Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται **έγκλιση τόνου** και παρουσιάζεται στις εξής περιπτώσεις:
  - α) Όταν μια λέξη (ουσιαστικό, επίθετο, επίρρημα, ρήμα) που τονίζεται στην προπαραλήγουσα ακολουθείται από αδύνατο τύπο αντωνυμίας, πχ. *ο δάσκαλός μου.*
  - β) Όταν ένα ρήμα σε προστακτική τονίζεται στην παραλήγουσα και ακολουθείται από δύο αδύνατους τύπους αντωνυμιών, πχ. *γράψε μου το.*
  - γ) Όταν μια μετοχή ενεστώτα τονίζεται στην προπαραλήγουσα και ακολουθείται από έναν ή δύο αδύνατους τύπους αντωνυμιών, πχ. *φυτεύοντάς τα.*
- **Προπαροξύτονα επίθετα σε –ος:** όταν χρησιμοποιούνται ως **επίθετα διατηρούν τον ίδιο τόνο σε όλες τις πτώσεις**, ενώ όταν χρησιμοποιούνται ως **ουσιαστικά** τονίζονται στην παραλήγουσα (**δηλαδή κατεβάζουν τον τόνο**) στη γενική του ενικού και στη γενική και αιτιατική του πληθυντικού. Πχ.
  - Χρήση **πρόσθετων** (επιπλέον) **τροφίμων**, ενώ χρήση **προσθέτων** [χημικών (ουσιών)] **τροφίμων προετοιμασία των εντύπων και των πολυμεσικών εκδόσεων** [ο τονισμός της λέξης έντυπων στην προπαραλήγουσα δηλώνει σαφώς ότι πρόκειται για επίθετο (έντυπων εκδόσεων), ενώ, αν η λέξη τονιζόταν στην παραλήγουσα (εντύπων), θα επρόκειτο για ουσιαστικό (τα έντυπα και οι πολυμεσικές εκδόσεις) κλπ.].
  - Υποχρεώσεις των **υπεύθυνων επιχειρήσεων τροφίμων** (αν μπει ο τόνος στην προπαραλήγουσα, οδηγεί σε παρερμηνεία, αφού μπορεί να θεωρηθεί ότι πρόκειται για τις «υπεύθυνες επιχειρήσεις»). Αντίθετα, αν ο τόνος μπει στην παραλήγουσα (**υποχρεώσεις των υπευθύνων επιχειρήσεων τροφίμων**), γίνεται φανερό ότι πρόκειται για ουσιαστικό, δηλαδή για τους ανθρώπους που είναι «υπεύθυνοι» για τις επιχειρήσεις τροφίμων.
- **Γενική επιθετικοποιημένων ή ουσιαστικοποιημένων μετοχών σε -ων (ο παρών, του παρόντος ή του παρόντα· ο αιτών, του αιτούντος ή του αιτούντα· ο φέρων οργανισμός, του φέροντος ή του φέροντα οργανισμού· ο επιβλέπων μηχανικός, του επιβλέποντος ή του επιβλέποντα μηχανικού κλπ.).**
 Σε όλα τα προαναφερόμενα παραδείγματα, **σωστή στη γενική είναι η κατάληξη -ντος** και όχι η κατάληξη -ντα. Η κατάληξη -ντα προτιμάται σε λέξεις αυτής της κατηγορίας μόνο όταν έχει καθιερωθεί στην ονομαστική η κατάληξη -ντας, τότε όμως πρόκειται πλέον για ουσιαστικά (ο ορίζοντας, του ορίζοντα· ο παράγοντας, του παράγοντα κλπ.).
- **Χρήση των συμφωνικών συμπλεγμάτων φτ, χτ και στ** αντί των συμφωνικών συμπλεγμάτων φθ, χθ και σθ, αντιστοίχως, στον παθητικό μέλλοντα και στον παθητικό αόριστο [να **χρησιμοποιείται** το σύμπλεγμα **στ** αντί του (συμπλέγματος) **σθ** σε ρήματα που λήγουν σε **-ίζω, -άζω ή -έζω**].
Πχ. χαρακτηρίστηκε και όχι χαρακτηρίσθηκε, δικάστηκε και όχι δικάσθηκε, συμπίεστηκε και όχι συμπίεσθηκε.

Ως προς τα άλλα δύο συμπλέγματα, δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί γενικός κανόνας. Το ζήτημα πρέπει να κρίνεται κατά περίπτωση (δηλαδή, ανάλογα με το εκάστοτε ρήμα), αλλά με **προτίμηση**, όπου είναι δυνατόν, **στον τύπο της δημοτικής**.

- **Εσωτερική αύξηση των σύνθετων ρημάτων στον παρατατικό και στον αορίστο.** Πχ. *επισήμανε* και *όχι επεσήμανε*, *επιδίωκαν* και *όχι επεδίωκαν* κλπ. (δηλαδή, **άτονη εσωτερική αύξηση δεν υπάρχει** στη νέα ελληνική).

Η **τονισμένη εσωτερική αύξηση άλλοτε διατηρείται και άλλοτε όχι**, ανάλογα με την πρόθεση που αποτελεί το πρώτο συνθετικό του σύνθετου ρήματος.

Πχ. *κατέθεσε*, *επέβαλε*, *διέπραξε*, *απέκρουσε*, ενώ *εξάντλησε* (και *όχι εξήντλησε*), *πρόσθεσε* (και *όχι προσέθεσε*) κλπ.

- **Τύποι του παθητικού αορίστου** (*εισάχθηκε ή εισήχθη*, *εξάχθηκαν ή εξήχθησαν*, *λήφθηκε ή ελήφθη*, *συμπεριλήφθηκε ή συμπεριελήφθη*, *υπογράφηκε*, *υπογράφηκε*, *υπογράφηκε ή υπεγράφη* κλπ.).

Σε αρκετές περιπτώσεις ο -καταρχήν προτιμητέος- τύπος, με τη «δημοτικότερη» κατάληξη *-κε/-καν*, ξενίζει, οπότε μπορεί να **επιλέγεται ο λόγιος τύπος**.

- **Επιλογή εξακολουθητικών ή συνοπτικών τύπων σύνθετων ρημάτων** τα οποία έχουν ως δεύτερο συνθετικό το ρήμα *άγω* ή το ρήμα *βάλλω* (ή και το *έχω*): *θα/να προβάλλω* (**εξακολουθητικά**), *θα/να προβάλω* (**συνοπτικά**), *έχω προβάλει* *θα/να εισάγω* (**εξακολουθητικά**), *θα/να εισαγάγω* (**συνοπτικά**), *έχω εισαγάγει* *θα συμμετέχω* (**εξακολουθητικά**), *θα συμμετάσχω* (**συνοπτικά**), *έχω συμμετάσχει* κλπ.

Πρακτικός κανόνας: Για αποφυγή λάθους, συνιστάται η αντικατάσταση του ρήματος με ένα συνώνυμό του, ώστε να γίνει αντιληπτή η διαφορά, για παράδειγμα: *το να καταθέσεις* (στιγμαία) *μήνυση*, *ισοδυναμεί με το να υποβάλλεις μήνυση* *το να καταθέτεις* (**εξακολουθητικά**) *αγωγές*, *ισοδυναμεί με το να υποβάλλεις αγωγές*.

- Το επίθετο **ενεργός στο θηλυκό γένος**. Το πρόβλημα οφείλεται στο ότι το εν λόγω επίθετο είναι τρικατάληκτο στη νέα ελληνική (*ενεργός*, *ενεργή*, *ενεργό*), πολύ συχνά όμως, λόγω λόγων επιδράσεων, χρησιμοποιείται ως δικατάληκτο, δηλαδή με τον ίδιο τύπο στο αρσενικό και στο θηλυκό γένος (*ενεργός συμμετοχή*, *ενεργός παρουσία* κλπ.). Προσοχή και στη γενική (όπου συχνά συγχέεται η κλίση του με την κλίση των επιθέτων σε -ης), δόκιμος είναι ο τύπος **της ενεργού** (και *όχι της ενεργούς*).
- Να προσεχτεί ο σχηματισμός του αορίστου και των συντελικών χρόνων του ρήματος *άγω* και των συνθέτων του (πχ. *εισάγω*, *εξάγω*). Δηλαδή: *εισήγαγα* (υποτακτική: *να εισαγάγω*), *έχω εισαγάγει*, *είχα εισαγάγει*, *θα έχω εισαγάγει*.
- Συχνά μία έννοια μπορεί να εμφανίζεται στο κείμενο με διαφορετικούς όρους. Να επιλέγεται ένας από τους δύο όρους για λόγους ομοιομορφίας. Στην πρώτη αναφορά της έννοιας μπορούν να γραφτούν και οι δύο όροι, πχ. μη παραμετρική (ή απαραμετρική) στατιστική.
- Εμβαδόν, *όχι* εμβαδό.
- Να επιλέγεται το ρήμα *καταχωρίζω* και *όχι* το ρήμα *καταχωρώ*, όταν με το ρήμα που χρησιμοποιείται εκφράζονται οι σημασίες «κατατάσσω, καταγράφω, εγγράφω, ταξινομώ δεδομένα» (και συνακόλουθα να χρησιμοποιείται ως παράγωγό του το ουσιαστικό «καταχώριση» και *όχι* «καταχώρηση»).

Σε κάθε περίπτωση, **να τηρείται ενιαία γραμμή** στο σύνολο του κειμένου και **να αποφεύγονται οι υβριδικοί τύποι** (πχ. *να μην χρησιμοποιούνται παρατατικοί όπως θεωρείτο, δικαιούτο* κλπ., δηλαδή τύποι όπου διατηρείται μεν η λόγια κατάληξη χωρίς όμως το έψιλον της αύξησης).

4. Σύνταξη

Γενικά, συχνά παρατηρείται εσφαλμένη χρήση της μετοχής του ενεργητικού ενεστώτα ως μετοχής απόλυτης, υπερβολική χρήση του υπερβατού σχήματος¹⁶, καθώς και άκριτη υιοθέτηση ξένων συντακτικών σχημάτων.

Συγκεκριμένα, επιστάται η προσοχή στα εξής¹⁷:

- Αποφυγή μακροπερίοδου λόγου.
- Χρήση (εσφαλμένη) των μετοχών σε **-οντας/-ώντας**, συνήθως στη θέση προθετικών, κυρίως, φράσεων.

¹⁶ Όταν ανάμεσα σε δύο όρους με στενή συντακτικά και λογικά σχέση παρεμβάλλονται μία ή περισσότερες λέξεις: πχ. η χωρίς προσφυγή στα δικαστήρια **ρύθμιση** της διαφοράς.

¹⁷ Βλ. και στη διεύθυνση <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-A110/606/3961.17691/>

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...αξιοποιώντας (απουσιάζει το υποκείμενο) τις δυνατότητες των Νέων Τεχνολογιών έχουν αναβαθμιστεί οι υπηρεσίες που προσφέρονται...

(Σωστή σύνταξη)

...με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των Νέων Τεχνολογιών έχουν αναβαθμιστεί οι υπηρεσίες που προσφέρονται...

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...βελτιώνοντας (απουσιάζει το υποκείμενο) τα ακαδημαϊκά συγγράμματα αναβαθμίζεται η ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται...

(Σωστή σύνταξη)

...με τη βελτίωση των ακαδημαϊκών συγγραμμάτων αναβαθμίζεται η ποιότητα της εκπαίδευσης που παρέχεται...

- **Αδικαιολόγητο υπερβατό.**

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...οι προτεινόμενες αναθεωρήσεις αφορούν τις οδηγίες διάθεσης στην αγορά των εμβολίων...

(Σωστή σύνταξη)

...οι προτεινόμενες αναθεωρήσεις αφορούν τις οδηγίες διάθεσης των εμβολίων στην αγορά...

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...αίτημα στην Επιτροπή του κ. Ιωάννου...

(Σωστή σύνταξη)

...αίτημα του κ. Ιωάννου στην Επιτροπή...

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...η εφαρμογή από τα κράτη μέλη της ΕΕ των οδηγιών...

(Σωστή σύνταξη)

...η εφαρμογή των οδηγιών από τα κράτη μέλη της ΕΕ...

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...η αντίσταση στη φωτιά των πυρίμαχων υλικών...

(Σωστή σύνταξη)

...η αντίσταση των πυρίμαχων υλικών στη φωτιά...

Ωστόσο, εδώ επισημαίνονται τα εξής:

– Στα προηγούμενα παραδείγματα, τόσο η γενική υποκειμενική (Ιωάννου, υλικών), όσο και η γενική αντικειμενική (οδηγιών) δεν συνοδεύονται από εκτενείς προσδιορισμούς. Αντίθετα, όταν υπάρχουν μακροσκελείς προσδιορισμοί, πολύ περισσότερο όταν συντρέχουν και λόγοι σαφήνειας, μπορεί να προτιμηθεί το υπερβατό.

– Συχνά, παρότι υπάρχουν εναλλακτικές εκφραστικές επιλογές, η χρήση του υπερβατού είναι προτιμητέα από τη χρήση εκφραστικών σχημάτων που ανατρέπουν την αλληλουχία των λέξεων μέσα σε μια πρόταση¹⁸.

- **Σχήμα έλξης.**

Συνιστάται να αποφεύγεται στον γραπτό λόγο.

(Εσφαλμένη σύνταξη)

...καταγράφει τα ονόματα όλων όσων συνέβαλαν στην υλοποίηση...

(Σωστή σύνταξη)

...καταγράφει τα ονόματα όλων όσων συνέβαλαν στην υλοποίηση...

---

¹⁸ Χαρακτηριστικό το παράδειγμα της σύνταξης του επιθέτου *αρμόδιος*. Έτσι, η διατύπωση *οι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας αρχές των κρατών μελών*, στην οποία υπάρχει υπερβατό, είναι προτιμότερη από τη διατύπωση *οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών για την επιβολή της νομοθεσίας*. Εναλλακτικά συστήνεται *οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες για την επιβολή της νομοθεσίας* (με αναφορική πρόταση). Επίσης, αντί *ο αρμόδιος επίτροπος για θέματα ανταγωνισμού* συστήνεται η διατύπωση *ο αρμόδιος για θέματα ανταγωνισμού επίτροπος* ή *ο επίτροπος που είναι αρμόδιος για θέματα ανταγωνισμού*· αντί *οι απαιτούμενες διατάξεις για τη μεταφορά της οδηγίας* συστήνεται *οι απαιτούμενες για τη μεταφορά της οδηγίας διατάξεις* ή (καλύτερα) *οι διατάξεις που απαιτούνται για τη μεταφορά της οδηγίας* κλπ.

- **Σφάλματα στη σύνταξη κάποιων ρημάτων.**
(Εσφαλμένη σύνταξη)
...το θέμα αφορά στους εργαζομένους στις τράπεζες...
(**Σωστή** σύνταξη)
*...το θέμα **αφορά** τους εργαζομένους στις τράπεζες...*
- **Αδικαιολόγητη σύνταξη ορισμένων λόγιων ρημάτων με γενική αντί της (ορθής) αιτιατικής.**
(Εσφαλμένη σύνταξη)
διαφεύγει της προσοχής, δικαιούται άδεια, επιδέχονται αλλαγών, μετέρχονται μέσω, απολαμβάνει προνομίων κλπ.
(**Σωστή** σύνταξη)
διαφεύγει την προσοχή, δικαιούται άδεια, επιδέχονται αλλαγές, μετέρχονται μέσα, απολαμβάνει προνόμια κλπ.
- **Παράλειψη του οριστικού άρθρου ή χρήση του αόριστου άρθρου στη θέση του οριστικού.**
(Εσφαλμένη σύνταξη)
... ανέλαβαν πρωτοβουλία για μια διευθέτηση του ζητήματος που προέκυψε...
(**Σωστή** σύνταξη)
*... ανέλαβαν πρωτοβουλία για **τη** διευθέτηση του ζητήματος που προέκυψε...*
- **Συσσωρευση λέξεων (ιδίως αφηρημένων ουσιαστικών) σε γενική πτώση.**
- (Εσφαλμένη σύνταξη)
...επόπτευσε εποπτεύσε των εργασιών καταγραφής των ζημιών που προκλήθηκαν...
(**Σωστή** σύνταξη)
...επόπτευσε τις εργασίες για την καταγραφή των ζημιών που προκλήθηκαν...
- **Χρήση (εσφαλμένη) των αποθετικών ρημάτων¹⁹.**
(Εσφαλμένη σύνταξη)
τα τελικά χειρόγραφα επεξεργάζονται από τον γλωσσικό επιμελητή..., οι μετανάστες εκμεταλλεύτηκαν από κάποιους..., η περιουσία διαχειρίστηκε από τους γονείς..., η μείωση των φόρων διαπραγματεύεται από την κυβέρνηση...
(**Σωστή** σύνταξη)
***ο** γλωσσικός επιμελητής επεξεργάστηκε τα τελικά χειρόγραφα..., **οι** μετανάστες έγιναν αντικείμενο εκμετάλλευσης από κάποιους..., **οι** γονείς διαχειρίστηκαν την περιουσία..., **η** μείωση των φόρων αποτελεί αντικείμενο διαπραγμάτευσης από την κυβέρνηση...*
- **Χρήση του ομοιωματικού «σαν», που ή περιττεύει ή εσφαλμένα τοποθετείται στη θέση του μορίου «ως».**
(Εσφαλμένη σύνταξη)
...έχει σαν στόχο να...
(**Σωστή** σύνταξη)
*...έχει **(ως)** στόχο να...*
(Εσφαλμένη σύνταξη)
*Στο πλαίσιο του αποκεντρωμένου συστήματος, η Επιτροπή, **σαν** θεματοφύλακας της Συνθήκης και **σαν** αρχή η οποία κατέχει κεντρική θέση, καλείται να διαδραματίσει...*
(**Σωστή** σύνταξη)
*Στο πλαίσιο του αποκεντρωμένου συστήματος, η Επιτροπή, **ως** θεματοφύλακας της Συνθήκης και **ως** αρχή η οποία κατέχει κεντρική θέση, καλείται να διαδραματίσει...*

¹⁹ Αποθετικά χαρακτηρίζονται τα ρήματα που έχουν «αποθέσει» (αφήσει) τους τύπους της ενεργητικής φωνής, άρα έχουν μόνο παθητικούς τύπους. Ως εκ τούτου, στην παθητική τους σύνταξη πρέπει να χρησιμοποιείται περίφραση με τα ρήματα *τυγχάνω, υφίσταμαι, γίνομαι, αποτελώ* κλπ. Μερικά αποθετικά ρήματα είναι τα ακόλουθα: (δια)πραγματεύομαι, (δια)χειρίζομαι, δέχομαι, εκμεταλλεύομαι, επεξεργάζομαι, εργάζομαι, σέβομαι, χρειάζομαι.

- Επίσης, να μην τίθενται σε ονομαστική ομοιόπρωτοι προσδιορισμοί που αναφέρονται σε όνομα ή αντωνυμία γενικής ή αιτιατικής πτώσης.

(Εσφαλμένη σύνταξη)

Η αίτηση πρέπει να απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου, με την ιδιότητά του ως θεματοφύλακας του πρωτοκόλλου.

(Σωστή σύνταξη)

Η αίτηση πρέπει να απευθύνεται στον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου, με την ιδιότητά του ως θεματοφύλακα του πρωτοκόλλου.

- Όταν, όμως, υπάρχει ταυτοπροσωπία, ο προσδιορισμός που εισάγεται με το *ως* πρέπει να είναι σε ονομαστική πτώση.

(Εσφαλμένη σύνταξη)

Η Επιτροπή καλείται να συνεχίσει εντατικά τις προσπάθειές της ως θεματοφύλακα της ορθής εφαρμογής και αποτελεσματικής επιβολής της κοινοτικής νομοθεσίας

(Σωστή σύνταξη)

Η Επιτροπή καλείται να συνεχίσει εντατικά τις προσπάθειές της ως θεματοφύλακας της ορθής εφαρμογής και αποτελεσματικής επιβολής της κοινοτικής νομοθεσίας (ταυτοπροσωπία: Η Επιτροπή καλείται να συνεχίσει..., η Επιτροπή είναι θεματοφύλακας...).

Στο τελευταίο παράδειγμα το ότι η λέξη *θεματοφύλακας* πρέπει να μπει στην ονομαστική και όχι στη γενική φαίνεται καθαρά, αν αλλαχθεί η δομή της φράσης και τοποθετηθεί ο προσδιορισμός δίπλα στο υποκείμενο:

Η Επιτροπή, ως θεματοφύλακας της ορθής εφαρμογής και αποτελεσματικής επιβολής της κοινοτικής νομοθεσίας, καλείται να συνεχίσει εντατικά τις προσπάθειές της.

Τέλος, οι συγγραφείς πρέπει να είναι προσεκτικοί όσον αφορά τη χρήση του *ως* με κατηγορούμενο (με ρήματα όπως τα *θεωρείται, λογίζεται* κ.ο.κ.). Σε μερικές περιπτώσεις (ανάλογα με το ρήμα και τους προσδιορισμούς του, καθώς και τη δομή της πρότασης) το *ως* πρέπει οπωσδήποτε να παραλείπεται (η περίπτωση αυτή είναι η συνηθέστερη), σε άλλες πρέπει οπωσδήποτε να εισάγεται (λιγότερο συνηθής περίπτωση), ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις αμφίβολης ή προαιρετικής χρήσης.

Πχ. Το πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης θεωρείται ως μία πόλη (εδώ το ρήμα είναι συνώνυμο του εκλαμβάνομαι).

- **Σύνταξη του πριν και του μετά.**

Είναι δόκιμες και οι δύο συντάξεις, δηλαδή: *πριν (από)...*, *μετά (από)...*, άρα εναπόκειται στην κρίση του γράφοντος.

- **Αναφορικό που.**

Κατά τη χρήση αντωνυμιών, να είναι σαφές σε ποιον όρο γίνεται η αναφορά. Προτιμητέα η χρήση αντωνυμιών στα διάφορα γένη (ο οποίος, η οποία, το οποίο), αριθμούς (οι οποίοι, οι οποίες, τα οποία) και πτώσεις, αντί του αναφορικού που, καθώς η έκφραση των νοημάτων και η συσχέτιση με τον όρο αναφοράς γίνεται με μεγαλύτερη ακρίβεια.

5. Βιβλιογραφία²⁰

Σχετικά με τη βιβλιογραφία, συστήνονται στους συγγραφείς τα εξής:

α. Να παραθέτουν τις βιβλιογραφικές αναφορές (**references**) στο τέλος κάθε κεφαλαίου / αυτόνομου μαθησιακού αντικειμένου.

β. Οι βιβλιογραφικές αναφορές τους να αντιστοιχούν (υποχρεωτικά) σε βιβλιογραφικές, εντός του κειμένου, παραπομπές (**in-text citations**).

γ. Οι βιβλιογραφικές αναφορές και παραπομπές (το σύνολο της βιβλιογραφίας) να συντάσσονται **βάσει ενός από τα διεθνή πρότυπα βιβλιογραφίας**, ενδεικτικά: IEEE (2025), Harvard-Anglia (2008), Chicago (18η έκδοση), MLA (9η έκδοση) κ.ο.κ. **Η μορφοποίηση της βιβλιογραφίας επιβάλλεται να είναι ενιαία, δηλαδή να εφαρμόζεται με συνέπεια από την αρχή έως το τέλος του συγγράμματος.**

²⁰ Προσοχή, πλέον της υποχρεωτικής εμφάνισης της λίστας των βιβλιογραφικών αναφορών στο τέλος κάθε κεφαλαίου, μπορεί να συντάσσεται από τους συγγραφείς (προαιρετικά) και ένας **Οδηγός περαιτέρω μελέτης**, ο οποίος και θα επικεντρώνεται σε βιβλιογραφία αναφοράς (δηλ. στις πλέον σημαντικές πηγές τεκμηρίωσης του συγγράμματος). Ωστόσο, ο εν λόγω Οδηγός δεν υποκαθιστά τη λίστα των βιβλιογραφικών αναφορών που, οπωσδήποτε, πρέπει να εμφανίζεται στο τέλος κάθε κεφαλαίου.

[Περισσότερες πληροφορίες για τη μορφοποίηση της βιβλιογραφίας ανάλογα με το βιβλιογραφικό πρότυπο, μπορείτε να βρείτε μεταβαίνοντας στους παρακάτω συνδέσμους (ενδεικτικά και μόνο, επίσης): [IEEE Referencing Printable Guide](#), [Vancouver Referencing Printable Guide](#), [Chicago 18th Author-Date Referencing Printable Guide](#), <https://style.mla.org/mla-format/>].

Ειδικά για τα **συγγράμματα των Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Επιστημών**, συστήνεται η **χρήση του προτύπου APA (7η έκδοση)**, βλ. [APA 7th Referencing Printable Guide](#) Εφόσον επιλεγεί το εν λόγω βιβλιογραφικό πρότυπο, για τη μορφοποίηση της βιβλιογραφίας, υιοθετήστε τις «**καλές πρακτικές**» που αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα (συνοπτικά), καθώς και τους αναλυτικούς οδηγούς με τις τεχνικές προδιαγραφές²¹.

Μορφοποίηση βιβλιογραφίας βάσει βιβλιογραφικού προτύπου APA

<u>ΓΕΝΙΚΑ</u>
✓ Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις μορφοποιήσεις (ποια στοιχεία της αναφοράς μορφοποιούνται με <i>πλάγιους</i> χαρακτήρες και σε ποιες περιπτώσεις).
✓ Παρέχουμε όσο μπορούμε περισσότερη πληροφορία και για την ηλεκτρονική ανάκτηση μιας πηγής .
<u>Βιβλιογραφικές παραπομπές (In-text citations)</u>
✓ Το APA χρησιμοποιεί τη μέθοδο συγγραφέας-έτος (author-date) για τις παραπομπές , δηλαδή σε κατάλληλο σημείο εντός του κειμένου εισάγονται το επίθετο του συγγραφέα και το έτος δημοσίευσης της πηγής που χρησιμοποιούμε.
✓ Όταν αναφερόμαστε σε μία πηγή ή όταν τη συνοψίζουμε, παραπέμπουμε στον συγγραφέα και στο έτος δημοσίευσης του έργου του, συνήθως στο τέλος της πρότασής μας .
✓ Όταν εντός μίας παρένθεσης παραπέμπουμε σε δύο ή περισσότερες πηγές , τότε τις παρουσιάζουμε με τη σειρά που εμφανίζονται στις τελικές βιβλιογραφικές αναφορές (δηλαδή, αλφαβητικά και μετά χρονολογικά).
<u>Βιβλιογραφικές αναφορές (References)</u>
✓ Η λίστα περιέχει όλες τις πηγές για τις οποίες έγινε παραπομπή εντός του κειμένου.
✓ Οι πηγές καταγράφονται αλφαβητικά²² , με βάση το επίθετο του συγγραφέα.
✓ Δεν αριθμούνται οι αναφορές ούτε τίθενται σε λίστα με κουκκίδες .
✓ Έντονα γράμματα δεν χρησιμοποιούνται σε κανένα σημείο των αναφορών ούτε εισαγωγικά αλλά ούτε και υπογραμμίσεις .
✓ Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στα σημεία στίξης –πότε εισάγεται κόμμα, πότε τελεία.
✓ Όταν αναφερόμαστε σε έργα του ίδιου συγγραφέα που έχουν δημοσιευτεί σε διαφορετικά έτη , τότε αναφέρουμε τα έργα του κατά χρονολογική σειρά , ξεκινώντας από το παλαιότερο προς το πιο σύγχρονο , με βάση πάντα το έτος δημοσίευσης.
✓ Όταν περισσότερες από μία πηγές προέρχονται από τον ίδιο συγγραφέα και έχουν δημοσιευτεί το ίδιο έτος , τότε τις αναφέρουμε σύμφωνα με την αλφαβητική σειρά του τίτλου τους.

²¹ Διαθέσιμοι στις διευθύνσεις [Οδηγός Σύνταξης Αναφορών και Βιβλιογραφίας με το Πρότυπο APA \(7η έκδ.\) - ΤΠΚΥ](#), [Σύνταξη Βιβλιογραφικών Αναφορών με το APA \(7η έκδ.\)](#). Βασικές Οδηγίες και Παραδείγματα - ΒΚΠ ΑΠΘ

²² Όταν η βιβλιογραφία είναι ενιαία, μεικτή ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση, η παράθεση, κατά αλφαβητική σειρά επωνύμου συγγραφέα, είναι η εξής: Α, Β, Γ, C, Δ, D, E, F, Z, G, Η, Θ, Ι, J, K, Λ, L, M, N, Ξ, O, Π, P, Q, Ρ, R, Σ, S, T, Υ, U, V, Φ, X, Ψ, Ω, W.

6. Ορολογία στην ελληνική και σε άλλες γλώσσες - Γλωσσάρια επιστημονικών όρων

- Κατά την πρώτη αναφορά ακρωνυμίου ή αρκτικόλεξου, γράψτε τον όρο αναλυμένο, ακολουθούμενο μέσα σε παρένθεση από το ακρωνύμιο ή αρκτικόλεξό του.

Πχ. Ο *Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών (ΣΕΑΒ)* έχει συνέλευση στις 13 Μαρτίου 2013.

- Είτε αποφασίσετε να χρησιμοποιήσετε τελείες στο ακρωνύμιο/αρκτικόλεξο είτε όχι, τηρήστε με συνέπεια την επιλογή σας σε όλη την έκταση του βιβλίου.

- Κατά την πρώτη αναφορά ελληνικού όρου του οποίου μεταφραστικό ισοδύναμο υπάρχει σε άλλη γλώσσα, οι δύο όροι θα πρέπει να συνεμφανίζονται (με τον ξένο όρο να ακολουθεί εντός παρενθέσεως).

Πχ. Η *πολυτροπική επισημείωση (multimodal annotation)* δίνει τη δυνατότητα επισημείωσης σε υλικό που περιέχει εικόνα, βίντεο, ήχο είτε συνδυασμούς των προαναφερθέντων μέσων.

- Όταν ξένος όρος αντιστοιχεί σε περισσότερους του ενός ελληνικούς όρους (ή το αντίστροφο), τηρήστε με συνέπεια την επιλογή που θα κάνετε. Για παράδειγμα, ο όρος *name identities* αποδίδεται στην ελληνική ως ονοματικές οντότητες, ονόματα οντοτήτων κλπ. Η επιλογή σας θα πρέπει να είναι μία και να μην εμφανίζονται πολλαπλές αποδόσεις που μπορεί να δημιουργήσουν σύγχυση.

- Όταν η ίδια έννοια εκφράζεται με όρους που ο ένας επικαλύπτει ή έχει αντικαταστήσει τον άλλον, δηλώστε ποιος είναι ο όρος που χρησιμοποιείται στην τρέχουσα επιστημονική ορολογία, κάνοντας, όμως, αναφορά και σ' αυτούς που χρησιμοποιούνταν στο παρελθόν. Για παράδειγμα: Σακχαρώδης Διαβήτης τύπου 1/*Diabetes mellitus type 1* (γνωστός και ως *διαβήτης τύπου 1/type 1 diabetes*, ο οποίος μέχρι πρότινος αναφερόταν ως *ινσουλινοεξαρτώμενος διαβήτης/insulin dependent diabetes* ή *νεανικός διαβήτης/juvenile diabetes*).

- Κατά την αναφορά σε χώρες και νομίσματα (κυρίως στις συντομογραφίες τους), βλ. τις οδηγίες που παρέχονται στο *Διοργανικό εγχειρίδιο*²³.

- Τέλος, δημιουργήστε τα γλωσσάρια επιστημονικών όρων για την ανάδειξη και καθιέρωση της δόκιμης επιστημονικής ορολογίας στο θεματικό πεδίο του συγγράμματος:

α. Συμπληρώστε τον πίνακα με όλα τα ακρωνύμια/αρκτικόλεξα του συγγράμματός σας αναλυμένα (παρατίθεται έτοιμος προς συμπλήρωση στην αρχή του συγγράμματος, μετά τα περιεχόμενα).

β. Διαμορφώστε έναν «πίνακα» όπου θα αναφέρονται αντιστοιχισμένοι οι ελληνικοί όροι με τους όρους στις άλλες γλώσσες [τον οποίο μπορείτε να ενσωματώσετε στο ευρετήριο (index) ή να παραθέσετε μετά απ' αυτό].

γ. Συμπληρώστε την ενότητα «Προαπαιτούμενη γνώση» (στην αρχή του κεφαλαίου, αμέσως μετά τη «Σύνοψη»), με αναφορές σε λήμματα από καθιερωμένα λεξιλόγια.

Για να συνδράμει τις Συγγραφικές Ομάδες στα ως άνω απαιτούμενα, η Κεντρική Ομάδα Υποστήριξης της Δράσης έχει διαμορφώσει τον **Κατάλογο Θεματικών Όρων**, ένα δίγλωσσο «ελεγχόμενο λεξιλόγιο», με 10.000 και πλέον επιστημονικούς όρους, ελληνικούς και αγγλικούς, σε 25 θεματικά πεδία²⁴.

7. Παράρτημα

7.1 Στίξη

7.1.1 Άνω τελεία

Γενικά:

- Η χρήση της είναι περιορισμένη· στη θέση της χρησιμοποιείται συνήθως η τελεία ή/ και άλλα σημεία στίξης (παύλα κλπ.).
- Πριν από την άνω τελεία δεν πρέπει να υπάρχει διάστημα.
- Μετά την άνω τελεία ακολουθεί πεζό γράμμα.

²³ Διαθέσιμες στη διεύθυνση: <https://style-guide.europa.eu/el/content/-/isg/topic?identifier=7-countries-languages-currencies-abbreviations>

²⁴ Για τον Κατάλογο Θεματικών Όρων Δράσης/Έργου ΚΑΛΛΙΠΟΣ, μεταβείτε σε <http://dx.doi.org/10.57713/kallipos-356> Πηγές του Καταλόγου Θεματικών Όρων: *ακαδημαϊκά μαθήματα, ταξινομίες καθιερωμένων όρων, έντυποι ή/και διαδικτυακοί θησαυροί, θεματικές επικεφαλίδες, όροι που υπέδειξαν οι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο της Δράσης πανεπιστημιακοί κατά τη θεματική περιγραφή των ειδικοτήσεών τους και των συγγραμμάτων τους.*

Ειδικά:

α) Η άνω τελεία χωρίζει τμήματα του λόγου που βρίσκονται σε **στενή νοηματική σχέση** μεταξύ τους και τα οποία, κατά την κρίση του γράφοντος, είναι πιο άρτιο γλωσσικά να διαχωριστούν με άνω τελεία²⁵ παρά να συνδεθούν παρατακτικά ή υποτακτικά.

Πχ. Ο οδηγός αποφάσισε να πληρώσει το πρόστιμο που του επιβλήθηκε· δεν μπορούσε, άλλωστε, να κάνει διαφορετικά, αν ήθελε να μην του αφαιρεθούν οι πινακίδες οδήγησης.

β) Επίσης, χωρίζει τμήματα περιόδου (ημιπεριόδους) που μεταξύ τους βρίσκονται σε **σχέση αντιθετική ή/και επεξηγηματική** (διευκρινιστική).

Πχ. Η ενδεδειγμένη ιατρική πράξη δεν είναι η χειρουργική επέμβαση· είναι η φαρμακευτική αγωγή, γιατί η κλινική εικόνα του ασθενούς δεν του επιτρέπει να υποβληθεί σε χειρουργική επέμβαση.

γ) Επιπλέον, **χωρίζει ομάδες ή ακολουθίες λέξεων ή προτάσεων**, κυρίως όταν μέσα σε μια σχετικά μεγάλη περίοδο λόγου έχουμε ομάδες από προτάσεις ή από άλλες ακολουθίες λέξεων που κανονικά θα έπρεπε να χωρίζονται μεταξύ τους με κόμμα.

Καλή πρακτική: (Στην περίπτωση αυτή) με τη χρήση της άνω τελείας αποφεύγεται η νοηματική ασάφεια.

7.1.2 Διπλή τελεία

Γενικά:

- Η λέξη που ακολουθεί τη διπλή τελεία γράφεται με κεφαλαίο γράμμα, όταν η διπλή τελεία έχει θέση τελείας (όταν δηλαδή η ροή του λόγου διακόπτεται όπως όταν υπάρχει τελεία), και με πεζό, όταν η φράση που ακολουθεί αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πρότασης, δηλαδή όταν η ροή του λόγου θα μπορούσε να συνεχιστεί χωρίς διακοπή ακόμη και αν δεν υπήρχε η άνω τελεία²⁶.
- Πριν από τη διπλή τελεία (σημείο στίξης) δεν πρέπει να υπάρχει διάστημα.

Ειδικά:

α) Η διπλή τελεία χρησιμοποιείται πριν από τα **αυτολεξεί** (άρα και σε εισαγωγικά ή με πλάγιους χαρακτήρες) λόγια κάποιου. Επίσης, πριν από παροιμίες, γνωμικά, αποσπάσματα συγγραμμάτων, νομικών κειμένων κλπ.

Πχ. Στη συνέλευση, ο διαχειριστής της πολυκατοικίας επισήμανε: «Το καταστατικό πρέπει οπωσδήποτε να τροποποιηθεί».

β) Επίσης, όταν γίνεται **απαρίθμηση** (ή **εισαγωγή καταλόγου στοιχείων**), **επεξήγηση** ή όταν παρατίθεται **επακόλουθο/αποτέλεσμα**.

(για απαρίθμηση)

Πχ. Οι βασικές κοινοτικές νομοθετικές πράξεις είναι τρεις: ο κανονισμός, η οδηγία και η απόφαση.

(για κατάλογο στοιχείων)

Πχ. Οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να υποβάλουν τα ακόλουθα δικαιολογητικά:

- i) αίτηση επιδότησης,
- ii) υπεύθυνη δήλωση,
- iii) πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης.

(για επεξήγηση)

Πχ. Η ανακοίνωση αυτή εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον: διευκρινίζει τις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζεται το δίκαιο κατάστασης αλλοδαπών.

(για επακόλουθο/αποτέλεσμα)

Πχ. Αν οι υποψήφιοι δεν καταθέσουν έγκαιρα τα δικαιολογητικά, θα υποστούν τις συνέπειες: η αίτησή τους θα απορριφθεί ως εκπρόθεσμη.

γ) Επιπλέον, σε ορισμένα ειδικά κείμενα τεχνικού χαρακτήρα για τη **δήλωση της αναλογίας**.

Πχ. Η αλκοόλη πρέπει να διαλυθεί στο νερό σε αναλογία 1:10.

δ) Επιπρόσθετα, ορισμένες φορές χρησιμοποιείται, αντί τελείας, για τη **δήλωση της ώρας** (20:30).

²⁵ Το τμήμα του γραπτού λόγου που τελειώνει με άνω τελεία ονομάζεται ημιπερίοδος.

²⁶ **Πρακτικός κανόνας:** Η επόμενη λέξη γράφεται με κεφαλαίο γράμμα όταν μεταφέρονται αυτολεξεί τα λόγια κάποιου ή όταν ακολουθεί νέα περίοδος, και μάλιστα εκτενής, ενώ με πεζό γράμμα όταν γίνεται απαρίθμηση (ή εισαγωγή καταλόγου στοιχείων), επεξήγηση ή δήλωση επακόλουθου/αποτελέσματος.

7.1.3 Παρένθεση

Γενικά, σε παρένθεση κλείνεται μια (εμβόλιμη) λέξη ή φράση που συμπληρώνει ή εξηγεί τον όρο ή τη φράση που προηγείται και που, αν παραλειφθεί, το νόημα του κειμένου δεν επηρεάζεται σημαντικά.

Πχ. Η Επιτροπή τροποποίησε πρόσφατα (το 2013) την απόφαση αυτή.

Ειδικά, σε παρένθεση τοποθετούνται:

α) επεξηγήσεις,

β) πηγές παραθεμάτων και παραπομπές.

Πχ. Η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης (ΔΕΘ) διοργανώνεται...

Πχ. Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η ισότητα των δύο φύλων αποτελεί βασική αρχή του κοινοτικού δικαίου (βλ. απόφαση Δικαστηρίου...).

Καλή πρακτική: Σε μια πρόταση μέσα σε παρένθεση που αποτελεί επεξήγηση ή συνέχεια της προηγούμενης η τελεία εισάγεται μετά την παρένθεση. Αν το κείμενο μέσα στην παρένθεση αρχίζει με κεφαλαίο, η παρένθεση κλείνει μετά την τελεία.

7.1.4 Αγκύλες

Ισχύουν τα εξής:

α) Η αγκύλη (ή ορθογώνια παρένθεση) χρησιμοποιείται όταν σε παρένθετο κείμενο πρέπει να χρησιμοποιηθεί δεύτερη παρένθεση· τότε, **ως πρώτη παρένθεση χρησιμοποιείται η αγκύλη.**

Πχ. ...[βλ. κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 462/2013]...

β) Επίσης, όταν σκόπιμα παραλείπονται μία ή περισσότερες λέξεις, δηλαδή **όταν χρησιμοποιείται απόσπασμα από το κείμενο ενός άλλου συγγραφέα.** Στην περίπτωση αυτή, μέσα στις αγκύλες εισάγονται αποσιωπητικά.

Πχ. Σας υπενθυμίζουμε ότι η άποψη του Δικαστηρίου έχει ως εξής: Αν η Επιτροπή επιθυμεί να προσφύγει κατά του Συμβουλίου [...], οφείλει προηγουμένως να το ενημερώσει.

Βέβαια, μπορούν και να χρησιμοποιηθούν μόνο τα αποσιωπητικά, χωρίς αγκύλες.

Πχ. Σας υπενθυμίζουμε ότι η άποψη του Δικαστηρίου έχει ως εξής: Αν η Επιτροπή επιθυμεί να προσφύγει κατά του Συμβουλίου..., οφείλει προηγουμένως να το ενημερώσει.

γ) Επιπρόσθετα, όταν **ο ίδιος ο συγγραφέας προσθέτει, σχολιάζει κλπ. μέσα στο κείμενο που παραθέτει.**

Πχ. Η έκθεση του Κοινοβουλίου αναφέρει: *Γίνεται συστηματική παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων [η Επιτροπή συμφωνεί με την άποψη αυτή], πράγμα που πρέπει να σταματήσει αμέσως.*

Τότε οι αγκύλες και το κείμενο που περιέχεται σ' αυτές γράφονται με κανονικούς (όρθιους) χαρακτήρες, για να φανεί ότι δεν αποτελούν μέρος του παρατιθέμενου κειμένου (που γράφεται με πλάγιους χαρακτήρες).

δ) Περαιτέρω, ως τρίτο επίπεδο παρενθέσεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν **εξωτερικά τα άγκιστρα.**

Πχ. Η διάταξη αυτή υπάρχει σε πολλές νομοθετικές πράξεις {κυρίως σε κανονισμούς [βλ., πχ., κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 3600/2001 (ΕΕ L 53 της 23.2.2001, σ. 14)]}.

ε) Τέλος, οι αγκύλες χρησιμοποιούνται ως επί το πλείστον **στα μαθηματικά και σε άλλες επιστήμες** (πχ. στη γλωσσολογία για την απόδοση φωνητικής μεταγραφής ή τη γραφή συμβόλων φθόγγων).

7.1.5 Εισαγωγικά

Ισχύουν τα εξής:

α) Σε εισαγωγικά²⁷ κλείνονται κυρίως **λόγια ή παραθέματα που αναφέρονται αυτολεξεί²⁸.**

Όταν χρειάζονται **εισαγωγικά μέσα σε κείμενο που είναι ήδη σε εισαγωγικά**, τότε για τα εισαγωγικά αυτά χρησιμοποιούνται τα **διπλά ανωφερή εισαγωγικά** (“ ”).

Πχ. Ο Επίτροπος δήλωσε: «Η Επιτροπή δίνει διαφορετική ερμηνεία στον όρο “δεσπόζουσα θέση”...».

²⁷ **Καλή πρακτική:** Στην ελληνική γλώσσα συστήνεται να χρησιμοποιούνται τα **διπλά γωνιώδη εισαγωγικά** (« »).

²⁸ **Καλή πρακτική:** Τα **εισαγωγικά είναι περιττά όταν οι συγκεκριμένες λέξεις ή φράσεις γράφονται με χαρακτήρες διαφορετικούς από εκείνους του υπόλοιπου κειμένου (κυρίως με πλάγιους χαρακτήρες).**

Σε τρίτο επίπεδο εσωτερικά χρησιμοποιούνται τα **μονά ανωφερή** εισαγωγικά (‘ ’).

Πχ. Στο άρθρο 3 στοιχείο α) προστίθεται η ακόλουθη περίπτωση: «— το “ψήφισμα Α.950(23) του ΙΜΟ”, το ψήφισμα 950(23) του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού με τίτλο “Υπηρεσίες συνδρομής στη θάλασσα (‘MAS’)”».

(παράδειγμα με «τριπλά» εισαγωγικά)

β) Επίσης, τοποθετούνται σε εισαγωγικά λέξεις ή φράσεις οι οποίες πρέπει κατά κάποιον τρόπο **να απομονωθούν** από τα συμφραζόμενά τους, πχ. ορισμοί ή/και λέξεις ή φράσεις με τις οποίες αποδίδονται, συνοπτικά, μακροσκελείς όροι ή φράσεις σε επόμενα σημεία του κειμένου.

Πχ. Στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού ο όρος «φάρμακο» σημαίνει [...]

Πχ. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Φαρμάκων, που θα καλείται στο εξής «Οργανισμός», [...]

Καλή πρακτική: Η «απομόνωση» (λέξεων ή φράσεων) είναι πιο ξεκάθαρα διατυπωμένη με τα εισαγωγικά απ' ό,τι με τα πλάγια γράμματα· επομένως, τα εισαγωγικά ενδείκνυνται ιδίως όταν υπάρχει κίνδυνος αμφισημίας.

γ) Επιπλέον, τοποθετούνται μέσα σε εισαγωγικά λέξεις, φράσεις ή κείμενα που **προστίθενται, διορθώνονται ή αντικαθίστανται**.

Πχ. Στην παράγραφο 1 του άρθρου 5 του κανονισμού [...], η λέξη «υψηκότητα» αντικαθίσταται με τη λέξη «ιθαγένεια».

δ) Εξάλλου, σε εισαγωγικά μέσα κλείνονται φράσεις ή λέξεις που **δεν χρησιμοποιούνται με το συνηθισμένο τους νόημα** ή αναφέρονται **ειρωνικά**.

Πχ. Κατά την άποψη της Επιτροπής, η τεράστια άνοδος του χρηματιστηρίου μπορεί να αποδειχθεί «φούσκα».

ε) Τέλος, μέσα σε εισαγωγικά γράφονται **ονομασίες εταιρειών, τίτλοι άρθρων** σε περιοδικά κλπ.

Πχ. Η εταιρεία «Πήγασος»²⁹ έχει απασχολήσει και στο παρελθόν τις αρχές ανταγωνισμού του εν λόγω κράτους μέλους.

7.1.6 Ενωτικό. Παύλα μεσαίου μεγέθους.

Μολονότι επιτελούν διαφορετική λειτουργία, η ομοιότητά τους στη μορφή σε ορισμένες περιπτώσεις καθιστά προβληματική την επιλογή και χρήση του σωστού σημείου.

Ενωτικό / Μικρή οριζόντια παύλα (-)

Το **ενωτικό**, το πιο σύντομο σε μήκος από τα τρία σημεία, **σημειώνεται** (πληκτρολογώντας το σύμβολο «-») **χωρίς κενά σε σχέση με ό,τι προηγείται ή έπεται**.

Ισχύουν τα εξής:

α) Το ενωτικό χρησιμοποιείται για **δήλωση του διαστήματος μεταξύ δύο ορίων**

(πχ. παιδιά ηλικίας 5-10 ετών). *Μερικές φορές χρησιμοποιείται και παύλα μεσαίου μεγέθους.* Όταν το διάστημα μεταξύ των δύο ορίων συνοδεύεται από σύμβολο μονάδας μέτρησης (kg, °C κλπ.), τότε:

i) **αν το σύμβολο είναι** και για τους δύο αριθμούς **το ίδιο**, γράφεται μόνο μετά τον δεύτερο αριθμό και δεν αφήνονται διαστήματα εκατέρωθεν του ενωτικού ή της παύλας (πχ. 50-100 kg, 20-30°C),

ii) **αν, όμως, το σύμβολο αλλάζει**, τότε αφήνεται διάστημα εκατέρωθεν του ενωτικού ή της παύλας (πχ. 200 g - 10 kg). Επίσης, αριστερά και δεξιά του ενωτικού πρέπει να αφήνονται διαστήματα όταν οι δύο αριθμοί προσδιορίζονται από **λέξεις που δηλώνουν διαφορετικές τάξεις μεγέθους** (πχ. παιδιά ηλικίας 20 μηνών - 4 ετών)³⁰.

β) Ακόμα, ενωτικό χρησιμοποιείται στην **αναφορά σε περιόδους δύο πλήρων ετών τουλάχιστον** (πχ. 2000-2002). Μερικές φορές χρησιμοποιείται και παύλα μεσαίου μεγέθους.

γ) Επιπλέον, ενωτικό χρησιμοποιείται στην **ονομασία χημικών ενώσεων** [πχ. βου-τεν-2-διόλη-1,4, τρι(βουτεν-2-υλο)βοράνιο].

δ) Επιπρόσθετα, ενωτικό χρησιμοποιείται στα **παραθετικά πολυλεκτικά σύνθετα**, επειδή τα εν λόγω συνθετικά συναποτελούν μια ενιαία εννοιολογική οντότητα (πχ. μελέτη-πλότος, συνεδρίαση-μαραθώνιος, θέση-κλειδί κλπ.). Περαιτέρω, ενωτικό χρησιμοποιείται και μεταξύ των δύο ονομάτων του επωνύμου ενός

²⁹ Όπως παραπάνω σημείωση.

³⁰ Συστήνεται να χρησιμοποιείται η έκφραση από [...] έως [...] (πχ. παιδιά ηλικίας από 20 μηνών έως 4 ετών).

προσώπου (πχ. Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκα³¹).

Κατ' εξαίρεση, δεν εισάγεται ενωτικό στο παραθετικό πολυλεκτικό σύνθετο **κράτος μέλος**, γιατί ιστορικά έχει επικρατήσει η γραφή χωρίς ενωτικό.

ε) Εξάλλου, ενωτικό χρησιμοποιείται στη **διαζευκτική αναφορά μιας λέξης στον ενικό και στον πληθυντικό**, οπότε δεν γράφεται στον πληθυντικό η λέξη ολόκληρη αλλά μόνο η διαφοροποιούμενη, σε σχέση με τον ενικό, κατάληξή της με ενωτικό.

Καλή πρακτική: Συνιστάται να δηλώνεται η **διάζευξη με κάθετο και όχι με χρήση παρένθεσης**.

Πχ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πριν αποφασίσει, πρέπει να ζητήσει τη γνώμη της/των³² αρμόδιας/-ων για το θέμα αυτό επιτροπής/-ών.

Καλή πρακτική: Στην ελληνική γλώσσα συνιστάται να αποφεύγεται ή να περιορίζεται η πρακτική της διαζευκτικής αναφοράς με παράθεση διπλών άρθρων και καταλήξεων (ρημάτων, επιθέτων και ουσιαστικών).

στ) Τέλος, ενωτικό χρησιμοποιείται για **δήλωση του χωρισμού μιας λέξης, στο τέλος της γραμμής**, σύμφωνα με τους κανόνες συλλαβισμού (πχ. χαρα-κτήρας κλπ.).

Παύλα μεσαίου μεγέθους ή μείον (-)

Είναι **μεγαλύτερη σε μήκος από το ενωτικό**.

Μονή χρησιμοποιείται στις εξής περιπτώσεις:

α) Όταν παρατίθενται όροι που συνδέονται μεταξύ τους, ωστόσο διατηρούν τη σημασιολογική τους αυτοτέλεια.

Πχ. Συμβούλιο σύνδεσης ΕΕ-Αιγύπτου, Γραμματική Κλαίρη-Μπαμπινιώτη κλπ. Όπως το ενωτικό, σημειώνεται χωρίς εκατέρωθεν κενά, εκτός αν οι συνδεόμενοι όροι δεν είναι μονολεκτικοί, οπότε με το διάστημα πριν και μετά από τις δύο πλευρές φαίνεται ότι **η σύζευξη αφορά τις δύο φράσεις στο σύνολό τους**, και όχι μόνο τις δύο πλησιέστερες λέξεις.

Πχ. Ανατολική Μακεδονία – Θράκη, Χρήστος Κλαίρης – Γιώργος Μπαμπινιώτης, *Γραμματική* [...].

β) Ως σύμβολο του «μείον», οπότε συνοδεύεται από προστατευμένα διαστήματα είτε εκατέρωθεν είτε προς την πλευρά του αριθμού, όπως γενικά συμβαίνει με τα μαθηματικά σύμβολα.

Πχ. 20 – 5 = 15, – 30%, – 3 333 ευρώ, – 2°C κλπ.

γ) Για να δηλώσει το διάστημα μεταξύ δύο ορίων.

Πχ. άνθρωποι ηλικίας 35–55 ετών, μάζα 30–90 kg.

Μερικές φορές χρησιμοποιείται και ενωτικό.

Περαιτέρω, αν το διάστημα μεταξύ των δύο ορίων συνοδεύεται από σύμβολο μονάδας μέτρησης (kg, °C κλπ.), τότε ισχύουν τα εξής:

i) **Αν το σύμβολο είναι και για τους δύο αριθμούς το ίδιο**, γράφεται μόνο μετά τον δεύτερο αριθμό και δεν αφήνονται διαστήματα εκατέρωθεν της παύλας ή του ενωτικού (πχ. 50–100 kg, 20–30°C).

ii) **Αν, όμως, το σύμβολο αλλάζει**, τότε αφήνεται διάστημα εκατέρωθεν της παύλας ή του ενωτικού (πχ. 200 g – 10 kg). Επίσης, αριστερά και δεξιά της παύλας πρέπει να αφήνονται διαστήματα όταν δύο αριθμοί προσδιορίζονται από λέξεις που δηλώνουν διαφορετικές τάξεις μεγέθους (πχ. παιδιά ηλικίας 20 μηνών – 4 ετών), αν και στην περίπτωση αυτή το καλύτερο είναι να χρησιμοποιείται η έκφραση από [...] έως [...] (πχ. παιδιά ηλικίας από 20 μηνών έως 4 ετών).

δ) Ακόμα, στην **αναφορά σε περιόδους δύο πλήρων ετών τουλάχιστον** (πχ. 2000–2002). Μερικές φορές χρησιμοποιείται και ενωτικό.

ε) Για να δηλώσει **λόγο, αναλογία** (πχ. ανάλυση κόστους–οφέλους, σχέση ποιότητας–τιμής).

³¹ Δυσκολία δημιουργεί η περίπτωση στην οποία ένα από τα συνθετικά του πολυλεκτικού παραθετικού συνθέτου -ή, πιο σπάνια, και τα δύο- δεν είναι μονολεκτικό (πχ. Ανατολική Μακεδονία-Θράκη, μυθιστόρημα ποταμός-Άννα Καρένινα κλπ.). Σ' αυτές τις περιπτώσεις συστήνεται να αφήνεται διάστημα εκατέρωθεν του ενωτικού (Ανατολική Μακεδονία - Θράκη, μυθιστόρημα ποταμός - Άννα Καρένινα), κατά παρέκκλιση από τον προαναφερθέντα κανόνα σύμφωνα με τον οποίο το ενωτικό σημειώνεται χωρίς κενά σε σχέση με ό,τι προηγείται ή έπεται, ως ένδειξη ότι τα συνθετικά του παραθετικού πολυλεκτικού συνθέτου δεν είναι μονολεκτικά.

³² Εδώ γράφεται στον πληθυντικό η λέξη ολόκληρη, διότι αυτά που αλλάζουν σε σχέση με τον ενικό είναι περισσότερα απ' αυτά που μένουν ίδια.

7.1.7 Αποσιωπητικά

Είναι πάντα τρεις (και όχι περισσότερες) τελείες.

Γενικά:

α) Τα αποσιωπητικά χρησιμοποιούνται κυρίως **όταν η φράση δεν ολοκληρώνεται**, λόγω συναισθηματικής φόρτισης (συγκίνηση, δυσαρέσκεια, απογοήτευση, ντροπή) ή για κάποιον άλλο λόγο (δισταγμό, άγνοια).

Πχ. Η Επιτροπή κατέβαλε κάθε προσπάθεια για να αποτρέψει την εξέλιξη αυτή, αλλά δυστυχώς...

β) Επίσης, όταν το μήνυμα περιέχει κάποιο **υπονοούμενο** που πρέπει να συμπεράνει ο αναγνώστης.

Πχ. Πρόκειται απλώς για την πρώτη έκδοση του νέου πίνακα στοχοθεσίας οικονομικών αποτελεσμάτων...³³

γ) Εξάλλου, για να δοθεί έμφαση στα λεγόμενα ή για να δηλωθεί κάτι απροσδόκητο ή μη αναμενόμενο, οπότε ο συγγραφέας επιστρά την προσοχή του αναγνώστη στο εν λόγω σημείο.

Πχ. Την αίτηση για επιστροφή των παράνομων επιδοτήσεων δεν την υπέβαλε η Επιτροπή, αλλά... το ίδιο το κράτος μέλος.

Στις προηγούμενες περιπτώσεις τα αποσιωπητικά δηλώνουν **ελλειπτικότητα**, έχουν δηλαδή σχολιαστική λειτουργία (κάτι θέλουν να πουν). Όταν όμως δεν δηλώνουν ελλειπτικότητα αλλά **παράλειψη** (όταν, για παράδειγμα, σε ένα παράθεμα παραλείπουμε κάποιες λέξεις που δεν μας ενδιαφέρουν, χωρίς με την παράλειψη αυτή να θέλουμε να υπονοήσουμε κάτι συγκαλυμμένα), τότε, όπως προαναφέρθηκε στο σημείο για τις αγκύλες, κλείνουμε τα αποσιωπητικά σε αγκύλες, αφήνοντας διάστημα πριν και μετά:

Πχ. Σας υπενθυμίζουμε ότι η άποψη του Δικαστηρίου έχει ως εξής: *Αν η Επιτροπή επιθυμεί να προσφύγει κατά του Συμβουλίου [...], οφείλει προηγουμένως να το ενημερώσει.*

Καλές πρακτικές: Μεταξύ των αποσιωπητικών και της λέξης που προηγείται δεν εισάγεται διάστημα. Όταν τα αποσιωπητικά βρίσκονται στο τέλος της περιόδου δεν προστίθεται τελεία. Δεν χρησιμοποιούνται τα αποσιωπητικά αντί της συντομογραφίας κλπ.

7.1.8 Κάθετος

Η κάθετος χρησιμοποιείται κυρίως για να δηλώσει **διάζευξη ή εναλλακτική δυνατότητα και σε συντομογραφίες** (πχ. Θεσ/νίκη, Κων/πολη, Δ/ντής).

Πχ. Η Επιτροπή σας παρακαλεί να διατυπώσετε τις απόψεις/παρατηρήσεις/επισημάνσεις σας για το θέμα αυτό.

Πχ. Η επιδότηση αυτή απευθύνεται στους αλιείς/ιχθυοκαλλιεργητές που πληρούν τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις.³⁴

Καλή πρακτική: Όταν τα διαζευκτικώς ή εναλλακτικώς αναφερόμενα είναι και τα δύο μονολεκτικά, τότε δεν αφήνεται διάστημα εκατέρωθεν της καθέτου. Όταν, όμως, έστω και ένα δεν είναι μονολεκτικό, τότε μπορεί να εισάγεται εκατέρωθεν διάστημα, για να φανεί καθαρά ότι η διάζευξη αφορά τις δύο φράσεις συνολικά και όχι μόνο τις δύο εκατέρωθεν πλησιέστερες λέξεις (πχ. γαλαζιακή δομή / δομή γαλαζιών, επιστήμη υπολογιστών / πληροφορική).

³³ Προφανώς στην επόμενη έκδοση θα υπάρχουν διαφοροποιήσεις, για τις οποίες και προετοιμάζει τους αναγνώστες του μηνύματος (ο συντάκτης του).

³⁴ Στο τελευταίο παράδειγμα, αν μεταξύ των λέξεων αλιείς και ιχθυοκαλλιεργητές βάζαμε **ενωτικό** (αλιείς-ιχθυοκαλλιεργητές), θα σήμαινε ότι αναφερόμαστε σε παραγωγούς που έχουν **διπλή ιδιότητα**: είναι, δηλαδή, **και** αλιείς **και** ιχθυοκαλλιεργητές.